

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**Олександр ФЕДЬКОВ,
Анатолій ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ**

**МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ НАСЕЛЕННЯ
ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ ВІЙНИ
ТА ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ
(СІЧЕНЬ 1904 – СЕРПЕНЬ 1905 рр.)**

Науково-дослідне джерелознавче видання

Електронне видання

Кам'янець-Подільський
2026

УДК 930.2:001.89

Ф32

*Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 8 від 25.06.2026 року)*

Рецензенти:

Кудінов Д. В., доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка;

Магась В. О., доктор історичних наук, доцент, професор кафедри військового лідерства та управління
Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова;

Коваленко Б. О., доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, директор навчально-наукового інституту
української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Федьков О., Добровольський А.

Ф32 Матеріали до історії суспільних настроїв населення Подільської губернії в період російсько-японської війни та початку Першої російської революції (січень 1904 – серпень 1905 рр.): науково-дослідне джерелознавче видання [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. 72 с.

У виданні вперше систематизовано та введено до наукового обігу архівні матеріали про суспільні настрої населення Подільської губернії в період російсько-японської війни та початкового періоду Першої російської революції (січень 1904 – серпень 1905 рр.). На основі справ про образу імператора та членів царської родини, що зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Києві та Державному архіві Хмельницької області (м. Хмельницький), розкрито особливості сприйняття самодержавної влади, антивоєнні й протестні настрої населення, а також практику політичного переслідування в Російській імперії.

Видання адресоване історикам, архівістам, викладачам, студентам і всім, хто цікавиться історією України початку ХХ ст.

УДК 930.2:001.89

Електронна версія видання доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10281>

© Федьков О., Добровольський А., 2026

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ:

Волость	– вол.
Губернія	– губ.
Губернське жандармське управління	– ГЖУ
Державний архів Хмельницької області	– Держархів Хмельницької області
Міністерство юстиції	– МЮ
Містечко	– м-ко
Місто	– м.
Начальник	– нач.
Окружний суд	– ОС
Рік	– р.
Село	– с.
Стаття	– ст.
Судова палата	– СП
Повіт	– пов.
Прокурор	– прок.
Товариш прокурора	– тов. прок.
Центральний державний історичний архів України (м. Київ)	– ЦДІАК України
Церковно-парафіяльна школа	– ЦПШ
Частина	– ч.

ПЕРЕДМОВА

Наприкінці XIX – на початку XX ст. Російську імперію охопила глибока суспільно-політична криза. Самодержавство опинилося на екзистенційному роздоріжжі. Переступивши цей Рубікон, обраний фатальною волею монарха, реакційний курс уже не міг відповідати ні викликам індустріальної доби, ні запитам прогресивного суспільства. Політика імперської влади хронічно запізнювалася із розв'язанням низки гострих життєвих проблем, тож її авторитет серед мешканців поступово зазнавав десакралізації. Царські сановники вбачали вихід із періоду нестабільності у «маленькій переможній війні», однак російсько-японська війна 1904–1905 рр. обернулася для абсолютистського ладу справжньою катастрофою. Чутки та новини стосовно невдач на полі бою стрімко ширилися країною: вони загострювали внутрішньополітичні протиріччя, посилювали кристалізацію опозиційних настроїв всередині різноманітних соціальних верств, і врешті-решт прискорили революційний вибух.

Значний масив аналізованих суспільних настроїв населення досліджуваного періоду міститься в архівних справах про образу честі «Його Імператорської Величності»¹ та членів його родини. Ці документи створювалися правоохоронними органами не для фіксації уявлень населення про верховну владу, а для кримінальних проваджень проти звинувачених у відповідних правопорушеннях осіб. Саме тому вони містять відомості, відображені здебільшого в архівних матеріалах державних структур діловодства, і дають змогу реконструювати широкий спектр маркерів ставлення мешканців імперії до монархії та її представників. Евристичний потенціал джерел словесної кривди царя не вичерпується опосередкованою фіксацією крамольних висловлювань (з позиції владного дискурсу), оскільки вони дають можливість простежити не лише зміст вербалізованих суджень, а й контекст

¹ Тут і далі в тексті історизм «Його Імператорська Величність» та інші аналогічні офіційні найменування відтворено відповідно до текстів законодавчих актів і діловодної документації органів державної влади Російської імперії. Їх використання має на меті показати контраст між офіційним і народним дискурсами щодо сприйняття та оцінки «височайших осіб».

їх продукування, соціальне середовище фігурантів справ, а також відображають актуальні на той час суспільно-політичні запити населення (земля, воля, податки, мобілізація тощо).

Вітчизняна наукова спільнота практично не торкалася проблеми імплементації в історичний наратив відомостей справ про образу «Його Імператорської Величності». Проте поодинокі спроби залучення таких матеріалів до наукового аналізу все ж мали місце. При цьому превалював ілюстративний підхід, оскільки образи розглядалися як допоміжне джерело, позбавлене з тієї чи іншої причини самостійної пізнавальної зрілості. Введення до наукового обігу значного масиву джерел такого ґатунку ускладнювала їх розпорошеність в регіональних та центральних архівних установах України. Виявлення та накопичення таких матеріалів не становить особливих труднощів, однак значно складнішим завданням є їх копітке опрацювання, систематизація і трансформація кількісних показників у якісні аналітичні висновки. Належна їх інтерпретація дасть можливість почути «глас народу», відтворити відносно реалістичний спектр повсякденних соціальних уявлень про монаршу владу та її «августійших» представників, позбавлених ідеологічних нашарувань та міфотворчості.

Метою цієї роботи є зведення розрізнених неопублікованих даних справ про образу «Його Імператорської Величності» в єдину логічну структуру. З цією метою залучено пласт документів, які зберігаються у фондах ЦДІАК України у м. Києві та Держархіві Хмельницької області у м. Хмельницький. Варто наголосити, що в дослідженні знайшли відображення ті свідчення, які не виходили за хронологічні рамки російсько-японської війни (січень 1904 – серпень 1905 рр., усі дати подаються за Юліанським календарем) та обмежувалися адміністративно-територіальними межами Подільської губернії.

Наведена таблиця побудована за хронологічним принципом. Реляційну базу даних доповнюють авторська передмова, ознайомча вступна стаття та «Перелік умовних скорочень».

СПРАВИ ПРО ОБРАЗУ «ЙОГО ІМПЕРАТОРСЬКОЇ ВЕЛИЧНОСТІ» – ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ НАСЕЛЕННЯ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В ДОБУ РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ ВІЙНИ

Напередодні російсько-японської війни Подільська губернія залишалася переважно аграрним регіоном, найбільшу частку населення якого становило селянство. Уявлення владних кіл про селянську спільноту ґрунтувалися передусім на переконанні, що вона монолітно культивує патріархально-монархічний світогляд і безумовну відданість верховній імперській владі. Водночас суспільні настрої населення губернії були значно складнішими. Запізнілі реформи, малоземелля, соціальна диференціація, податковий тягар та наслідки модернізаційних процесів поступово підривали традиційні механізми легітимації самодержавства. Російсько-японська війна стала додатковим каталізатором суспільного невдоволення, актуалізувавши широкий спектр економічних, соціальних, політичних і національних проблем. Мобілізаційні заходи, зростання цін, поширення чуток про воєнні невдачі сприяли посиленню критичних настроїв щодо імператора та самодержавної влади. За цих умов образ монарха дедалі частіше втрачав риси сакралізованого «царя-батечка» й ставав об'єктом сумнівів, критики, а подекуди й відкритого осуду з боку окремих представників населення краю. У цьому контексті матеріали кримінальних проваджень за фактами образи «височайших осіб» становлять особливий дослідницький інтерес, оскільки дають змогу реконструювати латентні аспекти настроїв різних соціальних і етнічних груп, що рідко знаходили відображення в офіційній документації та роялістському владному дискурсі.

Ми дослідили справи про образу «Його Імператорської Величності». Ці справи виявлені нами у фондах 301, 419 і 442 Центрального державного історичного архіву України у м. Києві (далі – ЦДІАК України), а також у фонді 281 Державного архіву Хмельницької області у м. Хмельницькому (далі – Держархів Хмельницької області). Результати нашого дослідження представлені у формі таблиці, для укладання якої використано понад 150 ар-

хівних справ, що містять відомості про 103 епізоди інвектив проти царя або інших представників дому Романових в період російсько-японської війни 1904–1905 рр. на теренах Подільської губернії.

Опрацювання джерел здійснювалося за структурованою схемою кодування, що передбачала фіксацію кожного епізоду за єдиними аналітичними параметрами. Насамперед зазначалися дата та зміст образливих висловлювань із їх чітким поділом на політичні (P), соціальні (S) та афективні – емоційно-спонтанні вислови (A) контексти. В окремих випадках фіксувалися комбіновані ситуації, коли в межах одного епізоду поєднувалися політичні та соціальні мотиви (PS). Позначення «?» застосовувалося для випадків, у яких зміст висловлювання не відображено в матеріалах справи. Далі систематизувалися дані про осіб, залучених до справ (соціальне та національне походження, анкетні відомості, елементи життєвого й професійного досвіду). Також враховувалися впливи політичних партій на характер висловлювань і поведінкові практики місцевого населення, а завершальним етапом фіксувалися види застосованих судово-слідчими органами покарань за чинним імперським законодавством.

Правове регулювання відповідальності за безчестя представників верховної влади практично до середини 1904 р. здійснювалося на підставі «Уложення про покарання кримінальні та виправні» 1885 р.¹ Санкції за словесну образу імператора та членів імператорського дому були закріплені в статтях 246–248, структура яких передбачала три рівні (1–3 частини – Авт.) відповідальності, залежно від конкретних умов скоєння діяння. Із набуттям чинності пункти «Кримінального уложення» 1903 р. про образу царя та його сімейства зазнали незначних змін². Втім вберегти трансцендентний образ імператора виключно законодавчими практиками не вдалося. Навпаки, з року в рік фіксувалося зростання кількості арештів і судових вироків за ст. 103–106 «Кримінального уложення», хоч здебільшого йшлося про ситуації, що підпадали під дію третьої, найменш тяжкої частини зазначених статей. Попри суворість законодавчих норм, значна кількість проваджень припинялася ще до винесення

¹ Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 года. Изд. 13-е, пересмотр. и доп. Изд. Н. С. Таганцевым. Санкт-Петербург: Государственная типография, 1908. 959 с.

² Уголовное уложение. Санкт-Петербург: Сенатская типография, 1903. 204 (I–III) с.

суддею вердикту. Микола II, прагнучи поєднати патерналістський образ суворого охоронця державних устоїв з образом милостивого царя, періодично оголошував амністії. Так, Маніфест від 11 серпня 1904 р. наказував «забути» низку злочинів проти верховної влади, тоді як найвищий іменний указ, виданий після Маніфесту 17 жовтня 1905 р. передбачав повне помилування осіб, переслідуваних і притягнутих до відповідальності за подібні державні проступки¹.

Злочини такого характеру зафіксовано в усіх адміністративних повітах Подільської губернії. Це дає підстави розглядати їх не як поодинокі або випадкові прояви непокори, а як ширше соціальне явище. Виявлені епізоди розподіляються, зокрема, за повітами губернії – Балтським / № 1, 4, 10, 22, 24, 37, 45, 69, 84, 87, 90, 95, 96, 97/, Брацлавським / № 2, 6, 16, 17, 23, 39, 50, 67, 68, 72, 93/, Вінницьким / 13, 14, 27, 31, 34, 36, 47, 51, 58, 74, 89, 91/, Гайсинським / № 12, 19, 29, 38, 40, 46, 55, 66, 81, 92, 98/, Кам'янецьким / № 15, 21, 35, 61, 63, 75, 83/, Летичівським / № 25, 33/, Літинським / № 9, 25, 49, 59, 62, 76, 100/, Могилівським / № 5, 7, 20, 41, 52, 57, 101/, Ольгопільським / № 8, 30, 43, 44, 48, 64, 65, 94, 103/, Проскурівським / № 11, 15, 26, 28, 32, 42, 56, 77, 78, 80, 85, 99, 102/, Ушицьким / № 3, 18, 60, 82, 86, 87/ та Ямпільським / № 53, 54, 70, 71, 73, 79/².

¹ Божию милостию, Мы, Николай Второй, Император и Самодержец Всероссийский, Царь Польский, Великий Князь Финляндский, и прочая, и прочая, и прочая. Санкт-Петербург: Сенатская типография, [1904]. 28 с.; Об облегчении участи впавших до воследования Высочайшего Манифеста 17 октября 1905 года в преступные деяния государственные». Полное собрание законов Российской империи: в 33 т. [3-е собр.]. Санкт-Петербург, 1881–1913. Т. XXV: 1905, Отделение 1: От № 26835. 1908. С. 766–767.

² Тут і надалі посилання у форматі «№» подаються на порядкові номери випадків у таблиці.

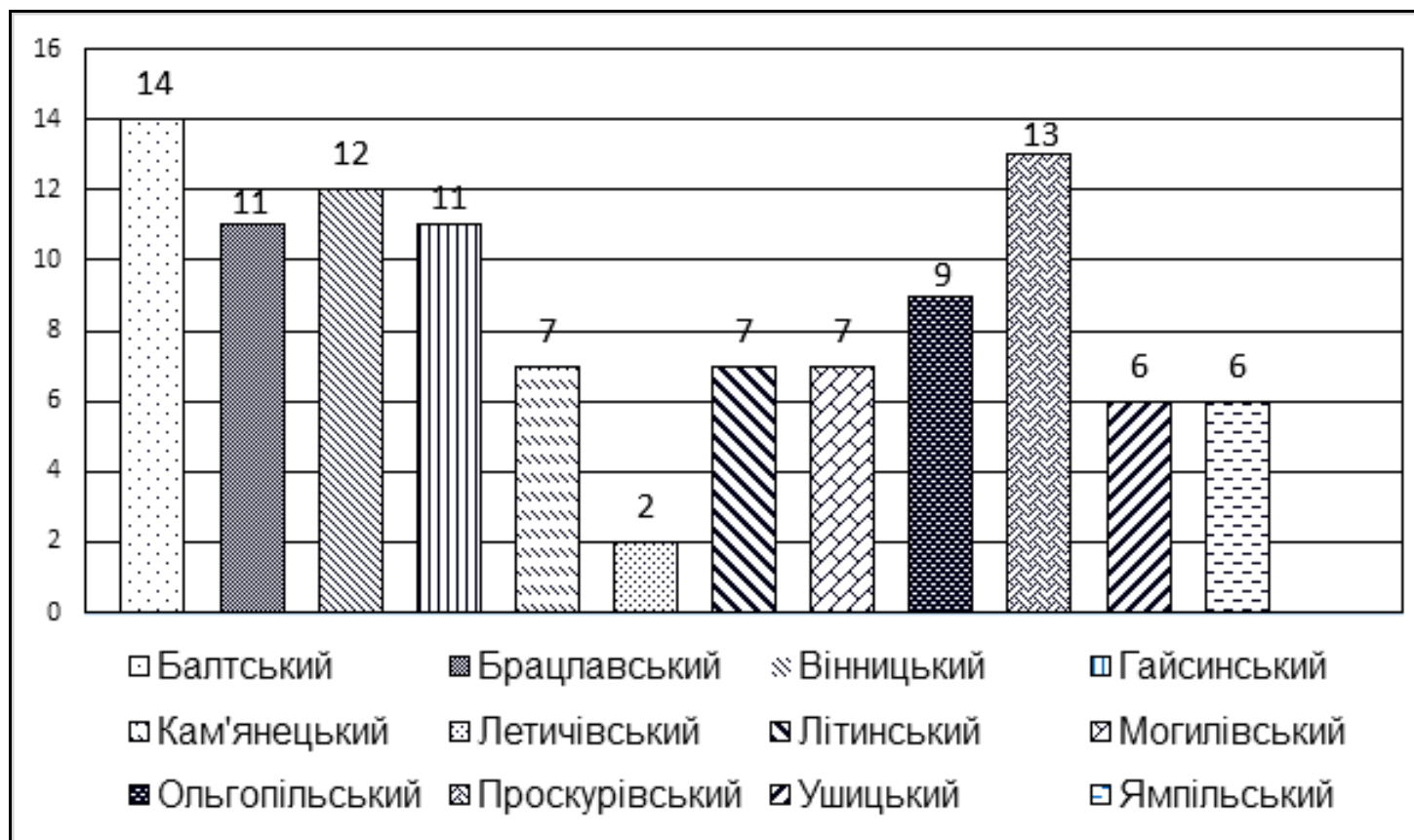

Рис. 1. Розподіл випадків образи царської сім'ї за адміністративно-територіальними одиницями Подільської губернії

Зухвалі слова проти «царя-батечка» реєструвалися в губернському центрі / № 21, 61, 75, 83/ та в повітових містах і провінційних містечках / № 2, 3, 4, 5, 7, 11, 15, 18, 31, 34, 37, 50, 64 та ін./, проте основна їх маса припадала на сільську місцевість / № 1, 8, 13, 14, 16, 17, 22, 23, 25, 26 та ін./, де антимонархічні настрої набули значно ширшого розповсюдження.

Серед подолян найчастіше за подібні правопорушення до кримінальної відповідальності притягувалися саме представники селянського стану / № 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 30 та ін./. Після них, за кількістю зафіксованих випадків, йшли міщани / № 5, 7, 18, 21, 24, 28, 31, 37, 40, 43, 44, 50, 54, 56, 62, 66,

69, 84, 86, 90/, далі – дворяни / № 3, 17, 34, 64, 65/, натомість серед представників духовенства виявлено лише поодинокі епізоди лайки / № 13, 14/.

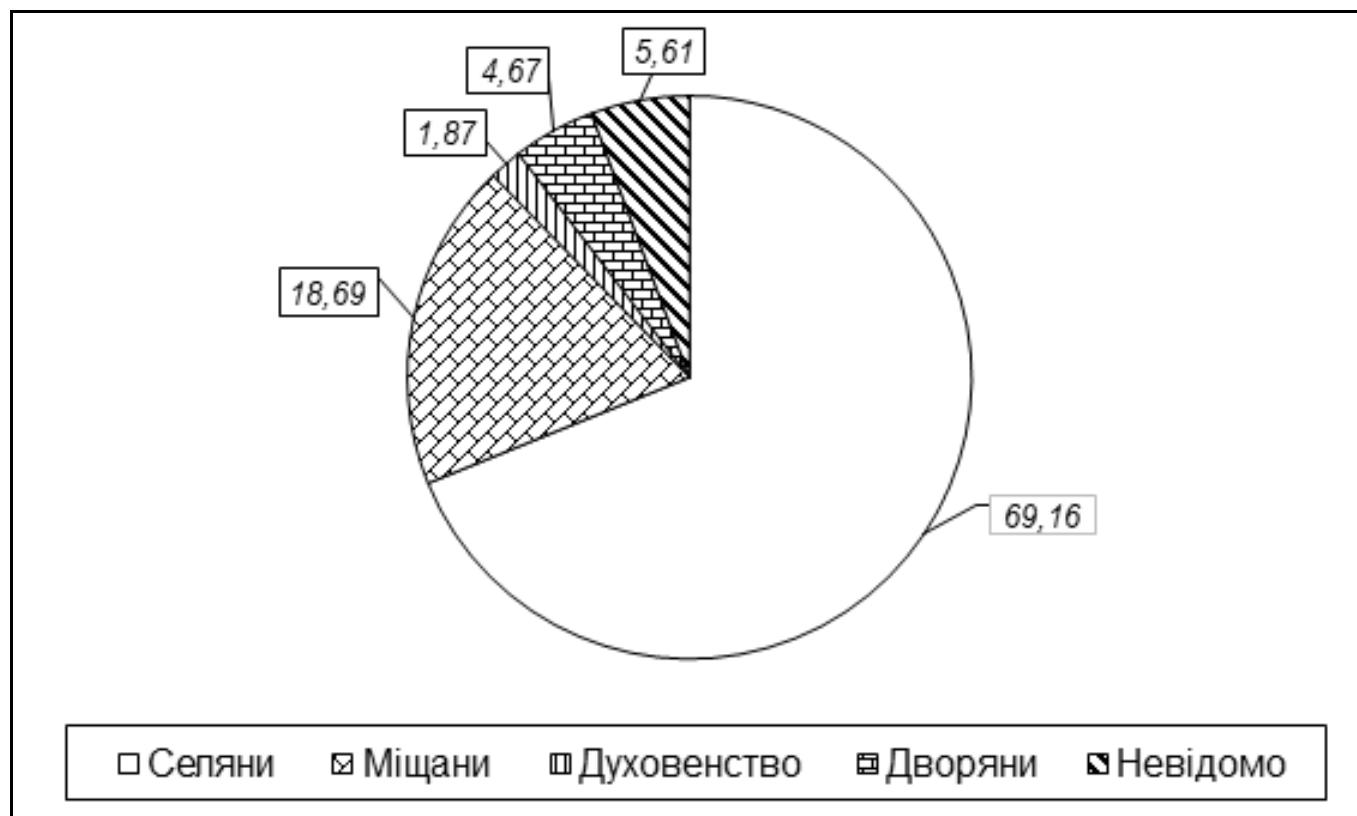

Рис. 2. Розподіл випадків образи імператорської родини за соціальною приналежністю, %

Етнічний склад обвинувачених відображав особливості демографічної структури Подільської губернії. Серед фігурантів справ переважали українці як репрезентанти автохтонного населення краю / № 1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 30 та ін./ . Значною була серед них частка юдеїв, що зумовлювалося входженням Подільської губернії до меж смуги єврейської осілості / № 5, 18, 24, 28, 31, 37, 40, 43, 50, 54, 62, 69, 85, 89/. Непропорційно великою була частка корінних поляків / № 2, 3, 11, 15, 17, 19, 21, 32, 34, 35, 41, 44, 58, 64, 65, 68, 101 /, а представники інших етнічних груп фіксувалися лише епізодично / № 12, 20, 91, 92/. Порівняльний аналіз

із загальною етнічною структурою населення (українці – 80,9 %, росіяни – 3,3 %, євреї – 12,3 %, поляки – 2,3 %) засвідчує, що частка українців і росіян серед критиків імператора була нижчою, ніж їхня питома вага серед мешканців краю, натомість євреї та особливо поляки демонстрували відносно вищий рівень репрезентації¹.

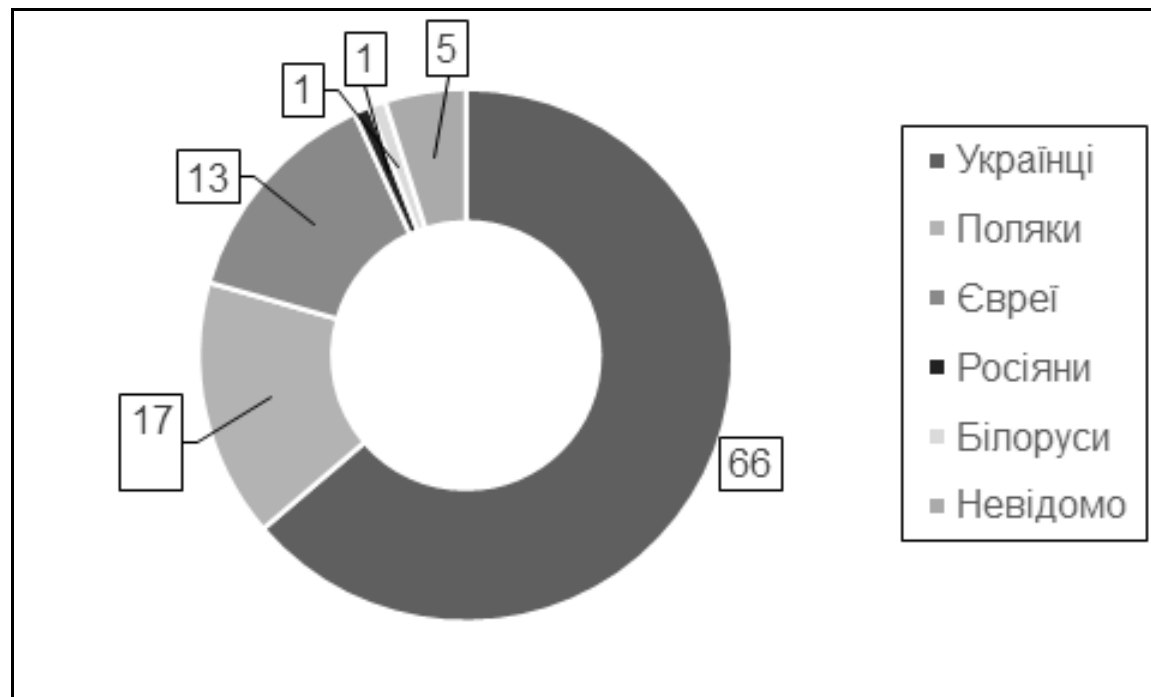

Рис. 3. Розподіл образ за етнічною приналежністю, в особах

Неоднорідна картина простежується і щодо конкретних місць виголошення висловлювань проти «височайших осіб». Вони фіксувалися в приватних помешканнях / № 1, 3, 14, 15, 16, 17, 18, 28, 52, 55, 56, 58, 62, 67, 70, 80, 83, 86, 90, 97, 103/, на селянських подвір'ях і в панських фільварках / садах/ № 10, 11, 12, 19, 26, 28, 36, 44, 51, 87, 92, 100/, поблизу церкви /№ 60, 95/, на вулицях і майданах населених пунктів / № 6, 8, 22, 29, 37, 39, 47, 53, 65, 69, 72, 81, 85, 88, 93/, у польових угіддях та вздовж доріг / № 25, 33, 45, 59, 78, 98, 102/, на ярмарках, по-

¹ Малий В.В. Етносоціальні процеси на Поділлі у 1861 –1914 рр. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. 280 с. С. 62-63.

стоялих дворах і в крамницях / № 5, 7 34, 40, 48, 94/, на робочих місцях та поблизу споруд загального призначення / № 9, 35, 41, 71, 79, 89, 99/, у вагонах потягів і на залізничних станціях / № 20, 43/, у казенних лісах / № 24, 32, 66/, у будівлях органів місцевої влади / № 42, 76, 77/, військових казармах та пенітенціарних установах / № 2, 54, 61, 68, 75/, а також у різноманітних питних закладах / № 4, 21, 27, 30, 46, 49, 57, 64, 74, 84, 96, 101/ тощо.

Комплекс джерел літератури створює підґрунтя для вивчення широкого кола питань, пов'язаних із суспільними настроями, міжетнічними взаєминами, повсякденністю та механізмами функціонування імперської влади на регіональному рівні. Так, наприклад, аналіз документів демонструє суцільне неприйняття місцевими жителями факту початку російсько-японської війни / 2, 4, 10, 12 та ін./. При цьому, патріотична опінія інспірована адміністративним ресурсом царату в межах губернії, з поширенням інформації про перші невдачі російських військ на полі бою, швидко вичерпала свій заспокійливий ефект.

Подальша хвиля мобілізаційних заходів посилила суспільне невдоволення, оскільки населення висловлювало міркування стосовно несправедливого призову солдатів в імперське військо /1, 42, 52 та ін./. Та й загалом подоляни не до кінця усвідомлювали доцільність війни, не демонстрували готовності віддавати своє життя за політичні амбіції імператора, які не знаходили відгуку в їхньому соціальному середовищі /88/. Антивоєнна риторика набула неоднорідного забарвлення від представників різних національних спільнот. Представники польської меншини виношували ідею відродження Речі Посполитої на розвалинах Російської імперії /15/. Євреї індіферентно поставилися до територіальних зазіхань Миколи II, підтримуючи словесно потуги японців /24/. Українці співчували справедливій боротьбі японців, віддаючи належне їхній військовій звитязі та майстерності на полі бою /8, 90/.

Для подолян спільним залишався об'єкт антивоєнних інвектив. Ним виявився вінценосний монарх імперії Романових, Микола II, який, на думку підозрюваних, був головним ініціатором нещасливої війни проти Японії /22/. Під сумнів ставилася компетентність імператора у справах війни, його особисті якості піддавалися різкій критиці, а в справах про образу неодноразово з'являлися висловлювання щодо можливого вбивства монарха /59/. Подібні судження численні, вони задокументовані правоохоронними органами й свідчать про поступову

тенденцію до руйнування традиційних уявлень про особливий статус імператорської особи як носія верховної та недоторканної влади // . Втім, критика імператора не супроводжувалася аналогічним запереченням церкви та Бога. Поодинокі судження були спрямовані не проти церкви як інституції чи безпосередньо релігійних догматів, а проти окремих кліриків, чия поведінка суперечила уявленням мирян про моральні чесноти представників духовного сану /7, 9, 14, 60, 102 та ін./.

Руйнувався також усталений уявний конструкт патерналістського ставлення селянства до помазанника Божого, відомий як «наївний монархізм». Жителі Поділля поволі втрачали віру у всемогутність царської влади та її здатність ефективно вирішувати нагальні соціально-економічні проблеми, насамперед наболіле аграрне питання /25, 30/. Через збереження значного податкового тиску, земельної нерівності та загальної соціальної напруги поступово нівелювалися й очікування щодо імператора як арбітра й «заступника», в результаті чого зростало розчарування в традиційних формах легітимації влади, що сприяло пошуку альтернативних моделей поведінки /86/. Відтак дедалі більший вплив почала набувати пропаганда політичних партій, яка активізувалася на тлі поразок царизму.

Отже, матеріали таблиці виступають переконливим свідченням того, що невдала російсько-японська війна 1904–1905 рр. в умовах загальної суспільно-політичної кризи імперії Романових істотно похитнула віру подолан у доброго «царя-батечка». В середовищі місцевого населення краю загострилися процеси десакралізації верховної імперської влади, водночас у придворних колах аж до вибуху Першої російської революції зберігалася стійке інерційне уявлення про традиційне патерналістське ставлення мешканців Російської імперії до царського престолу.

Дані про застосування правоохоронними органами статей 246–248 «Уложення про покарання кримінальні та виправні» і 103–106 «Кримінального уложення» (1903 р.) про «винуватих в образі Царюючого Імператора, Імператриці або Спадкоємця Престолу...», на території Подільської губернії в період російсько-японської війни та початку Першої російської революції (січень 1904 – серпень 1905 рр.)

№	Дата	Зміст образливих висловлювань Політичні – Р.; Соціальні – S.; Афективні – А.	Прізвище, ім'я, по батькові, соціальне та національне походження, досвід.	Правозастосування, покарання	Покли- кання
1	2	3	4	5	6
1.	05.02.1904	Р. Заявниця О. Марченко стверджує, що в с. Троянки Балтського пов. В. Травинська, перебуваючи в домі волосного писаря П. Ковбаси, сказала: « <i>Добре Государю починати війну за рахунок чужих голів, хай би свою краще підставив</i> ». Реакція на фразу про подальшу мобілізацію її чоловіка.	В. Травинська, жителька (соціальна приналежність не вказана – Авт.) с. Троянки Балтського пов., православного віросповідання, 24 р., грамотна, дружина місцевого економа, фельдфебеля запасу Семенівського полку.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Встановлено, що донесено зі зла.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 706. 27 арк.

1	2	3	4	5	6
2.	09.02.1904 Середа	P. S. У зазначений день селянин м-ка Вороновиці, йдучи вулицею повз людей, які сиділи на подвір'ї, зустрів п'яного обвинуваченого, якого згодом забрала поліція. Останній почав лаятися, кажучи: <i>«За що ви мене забрали? Я не лаявся і не бився, за що мене забрали? Ви вся поліція хабарники, через вас не можна жити в Росії і не можна дістати шматка хліба. Ви всі російські собаки, і начальство – собаки, і цар ваш – собака. Японці вас поб'ють і здолають. Я б вас вирізав, висік, пішов би на вас, щоб вас не стало – тоді було б краще»</i> . Вже притягувався за ч. 3 ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р.	Селянин Ю. Конич, житель м-ка Вороновиця Брацлавського пов., римо-католик, 65 р.	Звинувачується за ч. 3 ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р. у заочній образі імператора в стані алкогольного сп'яніння. Відправлений під особливий нагляд поліції.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2625. 20 арк.
3.	15.02.1904	P. Учасники подій перебували в будинку жителя м-ка Дунаївці Ушицького пов. М. Цукермана та «зажадали штоф вина». Далі, під час розмови селянин м-ка Дунаївці М. Новіцький, обговорював поточну російсько-японську війну та зазначав про недоречність присутності «Государя Імператора» в діючій армії; <i>«Він тільки буде заважати там, дурний дурним. Його справа тільки жінку ї*ати і дітей робити, і то не зробив ні одного хлопця, а самі дівчата»</i> . І. Катковський підтримав таку думку. Про М. Новіцького зазначали, що той <i>«Любив і любить часто випити й тоді буває деколи нерозсудливим. Політично благонадійний і несудимий»</i> .	селянин, волосний писар, православний м-ка Дунаївці Ушицького пов. М. Новіцький; дворянин, римо-католик І. Катковський.	Дізнання припинили «за недоведеністю злочину».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3792. 40 арк.

1	2	3	4	5	6
4.	19.02.1904	Р. У рапорті поліцейського десяцького повідомлялося про свідчення, зібрані негласним шляхом, показали, що версії допитаних осіб відрізняються. Поліцейський десяцький перебував поблизу казенної винної лавки в м-ку Саврані та чув, як Р. Мороз звертався до своєї дружини й сказав: <i>«Наш цар дурень, завів війська і не вміє ними розпоряджатися; їх усіх вибили і потопили, як собак».</i>	Селянин Р. Мороз, м-ко Саврань Балтського пов.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 672. 13 арк.
5.	25.02.1904	А. І. Барачук зайшов у торгову лавку у м. Вінниця, де були люди, які сперечалися між собою. Один з них назвав І. Барачука злодієм, і коли останній сказав: «Я Богу і Государю служив чесно, і ти не маєш права називати мене злодієм», на це М. Лисянський відповів: <i>«Государ такий же самий злодій, як і ти».</i>	Міщанин М. Лисянський, єврей, іудейського віросповідання, місце народження: м. Бар Могилівського пов.	Звинувачується за 246 ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні».	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 689. 14 арк.
6.	27.02.1904	А. У м-ку Тростянець на людній вулиці Я. Грінченко став кричати, що він не боїться ні поліції, ні начальства і взагалі нікого. Після чого Л. Краснар сказав йому: «якщо не боїшся начальства, то бійся хоч земного і небесного царя – Бога і Царя». На що Я. Грінченко відповів: <i>«С*ати я хотів на земного царя».</i>	Селянин Я. Грінченко, працівник залізничної ст. Тростянець Брацлавського пов.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2641. 15 арк.

1	2	3	4	5	6
7.	28.02.1904	А. У заїжджому дворі в м. Могилеві-Подільському зупинився невідомий чоловік, який, «перебуваючи на підпитку», богохульствував і на зауваження заявив: <i>«Мать твою еті з тобою і твоїм Государем. Твій Государ – такий-же дурень, як і ти»</i>. На своє оправдання зазначав: <i>«Государя шаную та поважаю й ні до яких таємних спільнот не належу»</i>.	Міщанин м. Хотина Хотинського пов. С. Ситніков. Перебував у засланні в м. Тара Тарського пов. Тобольської губ. У 1874 р. вже звинувачувався за ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні».	Звинувачувався за 3 ч. ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні». На час проведення дізнання був ув'язнений на три тижні в Могилівській тюрмі. Обраний запобіжний захід – особливий нагляд поліції за місцем його проживання.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3791. 22 арк.; ЦДІАК України Ф. 301. Оп. 1. Спр. 690. 13 арк.
8.	1.03.1904	Р. В с. Студена Ольгопільського пов. прямо посеред вулиці, селянин С. Накемпій в розмові з приводу війни з Японією зі своїми односельчанами дозволив собі сказати: <i>«Наш цар лізе всюди, але якби зібралося декілька других царів, та набили Нашому сраку, то тоді би він більше не поліз, куди йому не слідує»</i>. Свідки зазначали, що зловмисник був тверезим.	Селянин с. Студена Ольгопільського пов. С. Накемпій, православний.	Донесено в Міністерство юстиції з особливих кримінальних справ. Порушено формальне дізнання щодо С. Накемпія за ч. 1 ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3795. 6 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 670. 27 арк.

1	2	3	4	5	6
9.	1.03.1904	Р. Селянин К. Франченко з'явився в нетверезому стані на млин поміщика Орловського у с. Широка Гребля, де буянив і бив вікна в конторі. Під час суперечки Франченко заявив: <i>«Государ – х... (чоловічий дітородний орган), а Бог – п... (жіночий дітородний орган)»</i>. Він також зірвав зі стіни правила, розірвав їх на шматки і сказав матюки щодо «Священної Особи Його Імператорської Величності», додавши <i>«Я японець; дайте сюди Государя і я порву його на шматки»</i>.	Селянин с. Широка Гребля Літинського пов. К. Франченко, запасний рядовий. Психічний розлад здоров'я встановлено за показами родичів.	Порушено кримінальне дізнання за злочин, передбачений 3 ч. 246 ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні». Франченка визнали психічно здоровим, але таким, що навмисно симулює ненормальність, щоб уникнути покарання. Справу припинили на основі <u>XXIX</u> ст. Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3785. 28 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 697. 22 арк.
10.	14.03.1904	Р. С. В с. Шепилове Балтського пов. на підвір'ї власної садиби, С. Олійник в розмові з приводу війни на Далекому Сході і захопленні, ніби то, японцями Порт Артура, висловився «про можливе збільшення поземельних податків при невдалому для Росії результаті війни, сказав так: <i>«Наш Государ шарлатан»</i> й додав: <i>«Інші Держави говорять, що наш Государ шахрай, але правда, що він шарлатан»</i>. С. Олійник, визнав, що <i>«сказані слова вирвалися в нього ненароком і необдумано і що про війну з Японією він ні з ким не розмовляв і думку інших Держав про нашого Государя ніхто йому не говорив»</i>. Під час проголошення слів був тверезий.	С. Олійник, селянин с. Шепилове Балтського пов., українець, православний, неграмотний, 35 р., має садибу та 1 дес. орної землі. За свідченнями односельчан: «характеру спокійного і стриманого».	Дізнання згідно з ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні». Справа припинена на основі <u>XXIX</u> ст. Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3783. 5 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 669. 33 арк.

1	2	3	4	5	6
11.	19.03.1904 «кінець березня»	А. Наприкінці березня 1904 р. в м-ку Фельштин Проскурівського пов. між селянами А. Макогоном і Л. Буйняком відбулася сварка з приводу землі, під час якої останній штовхав першого в груди. «На зауваження Макогона, що він служить Богові та Государю, і його ніхто не бив, Буйняк насмілювався вимовити зухвалі слова: <i>«Ти служиш такому дурню, як і сам»</i> . Зазначене підтвердили свідки.	Селянин м-ка Фельштин, тієї ж волості Проскурівського пов. Л. Буйняк, хлібороб, поляк, римо-католик.	Дізнання згідно зі ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та цивільні». Л. Буйняка 1) піддали адміністративному арешту при волосному правлінні терміном на 3 тижні; 2) прийняли проти обвинуваченого запобіжний захід – особливий нагляд поліції.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3802. 27 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 673. 22 арк.
12.	23.03.1904	Р. Один із селян, який працював у поміщицькому саду в с. Кунка Гайсинського пов., засвідчив: коли садівник читав газету, його запитали, що чути про ескадру Різдвянського. Садівник відповів: <i>«Різдвянський сім місяців проспав на морі, а японці діяли добре, і японський Государ вже перепродав усе своє золото і срібло і навіть свій годинник та нагороджує солдатів, а наш сучий син – Государ, сховав усі гроші в сундук, тримає їх і солдатам нашим не дає»</i> .	Садівник в маєтку с. Кунка Гайсинського пов. В. Лепінг, 29 р., холостий, лютеранин.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2642. 13 арк.

1	2	3	4	5	6
13.	5.04.1904 – розпочалося дізнання) Наприкінці 1904 та у вербну неділю минулого посту	Р. Зі свідчень Ф. Тихолаза, М. Куценка та інших видно, що псаломщик В. Крижановський в с. Козинці Вінницького пов. на Вербній неділі минулого посту, у присутності селян, які зібралися на похорон, дозволив собі публічно висловлювати завідомо неправдиві відомості про військові дії на Далекому Сході та засуджував дії влади. Зокрема, такими словами: <i>«Наш Государ робить недобре: вліз у чужу землю, як свиня, і б'ється»</i> .	Псаломщик церкви у с. Козинці Вінницького пов. В. Крижановський, почесний громадянин., 1838 р. (66 р.) народження, православний, син причетника (духовного сану), малорос.	Звинувачувався за ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні».	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 705. 28 арк.
14.	5.04.1904	А. Згаданої дати в с. Голяки Вінницького пов. жінка священника Т. Ілліч, перебуваючи в нетверезому стані, викинула з кімнати портрет «Його Імператорської Величності Государя Імператора Миколи Олександровича» і почала топтати його ногами; коли їй зробили зауваження, сказала: <i>«Государ мені ніпочім»</i> . Після цього Т. Ілліч звернулася до селян зі словами: <i>«Чого ви ходите в церкву і слухаєте цього дурного священника, він дурень і ви дурні»</i> .	Жінка священника, Т. Ілліч в с. Голяки Вінницького пов., православна.	На підставі Височайшого Маніфесту від 11 серпня 1904 р. і на підставі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства» справа припинена.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 707. 44 арк.

1	2	3	4	5	6
15.	6.04.1904 (на другий день Пасхи)	Р. Донос зробила неписьменна Є. Гуковська, яка перебувала у м-ку Солобківці Проскурівського пов. в будинку Й. Новотарського, куди на Великдень приїхав син А. Новотарський з внучкою Я. Новотарською. Коли А. Новотарському поставили запитання, що пишуть у газетах про війну, той відповів: <i>«Бог допоможе, і Японія візьме Порт-Артур. Ніде в російських газетах немає правди, так само як і в самих росіян немає правди. Государ неправильно відібрав землю і забирає чужі землі, так само як тут була Польща, але він відібрав. Я росіян не люблю – вони свині, ми не росіяни»</i>. Зокрема А. Новотарський вимовив таку фразу: <i>«Російський Цар завжди ліз, як свиня в моркву, і забирав чужі землі, а тепер вся Польща і Варшава кричать, що єще Польща не сгінела»</i>. Згідно з доносом, Я. Ріхтер там же, у приватному помешканні, завела розмову про російсько-японську війну і заявила: <i>«Польща, як була, так і буде»</i>. На це Є. Гуковська зауважила Ядвізі, що їй за такі слова могло б бути зле. У відповідь Я. Ріхтер сказала: <i>«Та що мені цар зробить – поцілував би мене в дупу, і ще нижче, бо всім відомо, що це корисно»</i>.	Селяни: Я. Ріхтер та А. Новотарський. А. Новотарський – 30 р., римо-католик отримав домашню освіту, холостий, орендує казенний млин разом зі своїм шурином. Я. Ріхтер, неповнолітня, жителька с. Струга, Ушицького пов., католичка, навчалася в ушицькому училищі, неповнолітня. Без певного місця зайнятості, утримується на кошти батьків.	Кваліфіковано дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». Обрано запобіжний захід – особливий нагляд поліції. Засвідчив недостатню кількість доказів, щоб продовжувати провадити дізнання за 246 ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні».	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 664. 35 арк.

1	2	3	4	5	6
16.	5 – 6.04.1904	S. В с. Богданівці Брацлавського пов. М. Касперський зайшов у дім свого сусіда і поскаржився, що за бійку повинен сплатити штраф у розмірі 14 руб. 88 коп. Підозрюваний також брав участь у сутичці і повинен був також сплатити штраф, і через це, він висловив образливі слова щодо «Государя Імператора»: «Й*б його матері».	Селянин с. Богданівки Брацлавського пов. П. Мартинюк, 36 р., православний.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2629. 30 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7944. 8 арк.
17.	8.04.1904	P. Н. Тичинський в приватному помешканні В. Висоцького в с. Соколинці Брацлавського пов. дозволив собі зробити зауваження: « <i>От біда – світ великий, та нікуди дітися: російська свиня забрала пів світу і ще пішла грабувати бідну Японію</i> ». На запитання свідків, а саме Висоцького, хто саме «російська свиня», Тичинський відповів: « <i>Та хто ж – наш Государ</i> ».	Мешканець с. Соколинці Брацлавського пов., дворянин Київської губ., Н. Тичинський, поляк, римо-католик, одружений, займається дрібним господарством на орендованій землі, малограмотний, навчальних закладів не закінчував, 60 р., чину не має.		ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3789. 8 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 702. 33 арк.

1	2	3	4	5	6
18.	23.04.1904	Р. Сьогодні житель заштатного м. Вербовець Ушицького пов. (де відбулася подія) заявив, що в минулу п'ятницю, ввечері, 23 квітня, він разом із старообрядцем зайшов до трактиру місцевого єврея Штепельмана і застав там декількох селян і євреїв, які випивали. Зав'язалася розмова про Японську війну, під час якої Шиманський сказав, що Росія ображає нас. На це М. Зіневич сказав: <i>«Що японець молодець, він добре діє на морі, а наш Цар дурень, він не може так само добре діяти»</i> .	Селянин Миньковецької вол., мешканець м-ка Дунаївці Ушицького пов. М. Зіневич, який перебував на заробітках у різних населених пунктах: Єдинцях, Бельцах і Хотині Бессарабської губ., у м. Вінниці. Батько М. Зіневича відгукувався про нього негативно.	Внаслідок Височайшого Маніфесту від 11 Августа 1904 р. дізнання припинено.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 663. 34 арк.
19.	27.04.1904	Р. В Гайсинському пов. на фільварку місцевого пана «Бонча» під час розмови про російсько-японську війну селянин православного віросповідання Москаленко звернувся до селянина-поляка, римокатолика С. Камінського зі словами: <i>«Ось якби поляки допомогли нашому Государю, то швидше би побили Японію»</i> , на що останній промовив таку фразу: <i>«А распро*об його мать, Вашому Государю, за що йому допомагати, нехай дасть нам корону, то тоді переможем, а то Вашому допомагають тільки три царі, а Японії десять»</i> .	Селянин, поляк, римокатолик С. Камінський, с. Мачухи Брацлавського пов.	Дізнання розпочато згідно з ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні». Справа припинена на основі <u>XXIX</u> ст. Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3788. 5 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2590. 503 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 660. 37арк.

1	2	3	4	5	6
20.	27.04.1904	P. S. В ніч на 27 квітня цього року в одному з вагонів 3-го класу потяга № 3, що слідував зі станції Бар до Могилева, зайшов мастильник цього ж потяга М. Василівський, оглянув пасажирів, які там сиділи, зупинився біля передніх дверей і завів розмову з селянами-пасажирами. Перейшовши до подій на Далекому Сході, він почав засуджувати факт війни, а також діяльність російських воєначальників, які, як він висловився, діють нібито для власної вигоди, не жаліють солдатів і <i>«підставляють їх тисячами під японські кулі»</i>. Далі у своєму монолозі він зазначав, що генерали разом із великими поміщиками ображають селян у власних маєтках, змушуючи їх працювати за мізерну плату. При цьому він вказав, що землевласником у Могилівському пов. є генерал Устимов. Далі М. Василівський говорив, що з генералами-поміщиками слід учинити так, як це зробили селяни Полтавської та Харківської губ. (селянські аграрні заворушення 1902 р. – Авт.), які натовпом нападали на маєтки поміщиків, розпродували майно шляхом розбою і грабежу, чим змусили поміщиків залишати свої землі, що згодом були розподілені між селянами. На заперечення деяких слухачів, що селяни згаданих губерній були покарані за свої дії, він відповів: <i>«Все це неправда, бунтівники досягли того, чого хотіли, і тепер там уся земля їхня, там уже немає поміщиків, там ваш брат – поміщик і начальник. От почекайте, закінчиться війна, і так всюди буде»</i>.	Селянин М. Василівський – православний білорус, уродженець с. Мокрани Задвор'я Слуцького пов., Мінської губернії, 1855 р. народження, одружений, має дітей. За даними слідства під судом і слідством не перебував, по політичних справах не проходив, в освітніх закладах не навчався.	Відданий під особливий нагляд поліції. Звинувачується за ч. 1 ст. 252 «Уложення про покарання кримінальні та виправні», однак у зв'язку зі службовим становищем частину змінено на п. 2 ст. 416 «Статуту кримінального судочинства». Відданий під особливий нагляд поліції у м. Жмеринка.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 709. 30 арк.

1	2	3	4	5	6
21.	29.04.1904	А. В м. Кам'янці-Подільському в трактирі п'ятеро жителів Боришківської Мукші, зокрема А. Левицький, пили пиво. Члени компанії запропонували випити «за здоров'я Государя Імператора». У відповідь А. Левицький виголосив «образливі для Особи Його Величності слова». При спробі затримання городовими – втік.	Міщанин, поляк, римокатолик, А. Левицький проживає на хут. Параївка Кам'янецького пов.	Над обвинуваченим у злочині, передбаченому 246 ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні», встановлено особливий поліцейський нагляд. Звинувачений 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». На основі Височайшого Маніфесту від 11 серпня 1904 р. справа припинена. Копія представлена в 1-й Департамент Міністерства юстиції. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції залишено.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3781. 15 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 692. 12 арк.

1	2	3	4	5	6
22.	2.05.1904	Р. Селянин с. Роскурлової Балтського пов. Д. Тимановський розповів унтерофіцеру Загороднюку: він у зазначений день разом зі своїм односельцем Є. Козловським, Л. Храпенком та з с. Олексіївки Ольгопільського пов. І. Вахновським стояли на вулиці с. Роскурлової навпроти дому Тимановського і вели розмову щодо російсько-японської війни. Коли Тимановський сказав, що на Далекому Сході вже багато вбитих наших солдатів, Вахновський висловився так: <i>«Наш государ взяв Порт-Артур в оренду і став поселяти туди свої війська, а японці не хочуть, щоб там були наші війська, і стали їх бити; виходить, що пусти свиню під стіл, а вона вилізе на стіл, так робить і наш Государ»</i>. Коли Вахновському зауважили, що так зухвало висловлюватися не можна, він сказав: <i>«Це для мене не становить ніякої грубості, а я говорю справжню правду»</i>. Втім, коли мова зайшла про те, чому цар не повертає Порт-Артур, Вахновський сказав, що якщо віддати його японцям «як свиням», то вони потім захочуть інше місто.	І. Вахновський, 35 р., холостий, православний, проживає в с. Олексіївка Ольгопільського пов., малограмотний, рядовий запасу армії, служив у 167-му піхотному Миргородському полку; на час дізнання служив крамарем в маєтку орендодавця; характеру буйного, часто буває п'яним і тоді заводить сварки та бійки.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 674. 16 арк.
23.	2.05.1904	? Образ «Його Імператорської Величності». Було відправлено телеграму для отримання особистих даних згаданих підозрюваних. Виявився лише один донощик; крім нього, ніхто сказаних слів розібрати не зміг.	Селяни с. Капустяни Брацлавського пов. Ф. Гилько, 17 р., І. Андруся – 18 р. (він же Мовчан), А. Ратушняк – 21 р. і К. Ільчишин – 18 р. Усі під час вимовлення образи були тверезі. Православні, всі холості.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2630. 16 арк.

1	2	3	4	5	6
24.	3.05.1904	Р. Селянин с. Слюсареві Балтського пов. Т. Монашенко, розповів унтер-офіцеру, що він разом зі своїми односельцями був на роботі в казенному лісі, де знаходився прикажчик Ш. Вайсман. Селянин І. Марчук, звертаючись до Ш. Вайсмана, запитав, що чути про війну, на що той відповів: <i>«Погано, росіян вбивають і кладуть, як солому, тому що японці відбили Порт-Артур в Китаю для себе, а наш Цар вліз в Порт-Артур, як свиня»</i>. На зауваження, що такі слова вимовляти не можна, Ш. Вайсман повторив висловлене ще раз. Коли його запитали про причину того, що наших б'ють, він відповів, що <i>«з Америки євреї і німці дали Японії чотири мільярди рублів на війну і що Японія в теперішній час має можливість довго і добре воювати»</i>.	Житель єврейської колонії «Гельбинова» Балтського пов. Ш. Вайсман, єврей, служить прикажчиком в лісопромисловця М. Гейслера.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 698. 14 арк.
25.	8.05.1904	Р. У с. Кожухова Літинського пов. заарештовано двох осіб, які пересувалися на возі з парою коней. Вони назвалися мешканцями Новоград-Волинського пов. Волинської губ. І вели себе підозріло. Зокрема, Свірський «під час розмови з... сотським про російсько-японську війну дозволив собі висловити зухвалі слова проти особи «Його Імператорської Величності», а саме, коли він, соцький говорив, <i>«Що коли б Бог поміг нашому Государю здобути перемогу над японцями, Свірський сказав: «наш Государ такий же х*й собачий, як і ти»</i>. Зазначене сказано при трьох свідках.	Селянин с. Гути-Адамівки Новоград-Волинського пов. Волинської губ. Й. Свірський.	Дізнання за ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні». Справа припинена на основі <u>XXIX</u> ст. Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 786. 5 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 659. 31 арк.

1	2	3	4	5	6
26.	18.05.1904	А. У саду місцевого поміщика в с. Соломній Проскурівського пов. селяни В. Марчак, Н. Мальчик і Й. Шелега розмовляли з приводу того, що Марчак ніби то вкрав у місцевого поміщика срібну виделку. Коли Марчак згадав, між іншим, що тих, хто зізнаються у вчиненні злочину караються легше і навіть «Государ Імператор» таких милує, Й. Шелега сказав: <i>«Нехай твій Государ сидить в задниці, а ти будеш відповідати по заслугах».</i>	Селянин с. Соломної Проскурівського пов. Й. Шелега.	Дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». Справа припинена на основі <u>XXIX</u> ст. Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3803. 9 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 662. 29 арк.
27.	25.05.1904	А. «... у вельми урочистий День народження Її Імператорської Величності Государині Імператриці Олександри Федорівни», в 3 години дня, тобто після закриття казенної винної лавки в с. Колибабинцях [Вінницького пов.], до лавки підійшла п'яна місцева селянка ... О. Безнасюкова й нахабно стала вимагати відпустити горілки, а коли продавець Присяжний заявив, що <i>«горілки в цей час не можна відпускати у зв'язку з тим, що закрита лавка у зв'язку з Царським днем, тобто Народження Цариці, то Безнасюкова при свідках... відповіла так: «Між ногами у мене царський день і Цариця».</i>	Селянка с. Колибабинці Вінницького пов. О. Безнасюкова.	Розпочато формальне дізнання у звинуваченні в злочині, передбаченому 248 ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні». Справа припинена на основі Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035, <u>25</u> ст. «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3779. 5 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 661. 23 арк.

1	2	3	4	5	6
28.	29.05.1904	Р. Приставу донесли селяни с. Слобідки Олексинецької Проскурівського пов. Т. Глухий, Т. Каула та І. Раденський, що економ (управитель) в маєтку графині Ігнат'євої, єврей А. Мальований, висловився: <i>«Наш государ нічого не робить з того приводу, що селяни встановлюють якісь ціни, нам такого Государя не треба, ми зробимо собі республіку і виберемо президента»</i>. На запитання селян, хто такий президент, він відповів: <i>«такий самий государ, тільки обраний народом»</i>.	Єврей А. Мальований, економ (управитель) в маєтку графині Ігнат'євої.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 442. Оп. 855. Спр. 196. 7 арк.
29.	Навесні 1904	Р. С. Опитані справником свідки у справі дали такі свідчення: П. Камінський навесні 1904 р. (не пам'ятає коли точно, але після Великодня) підійшов до солдата і запитав, що чути про війну. Останній відповів, що газети не читав і нічого не знає. В той самий момент у розмову вклинився Т. Савченко і сказав: <i>«Що ви клопочете про війну? Наш Государ забрався в чужі землі і вибиває там свій народ, а нас тут оббирає. Чи він мені землю дав, чи що таке, мат'є його й*б...»</i>.	Селянин с. Рахни-Собові Гайсинського пов. Т. Савченко, 1869 р. народження, православного віросповідання, хлібороб, має дружину.	Звинувачується за ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2634. 11 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7946. 14 арк.

1	2	3	4	5	6
30.	8.06.1904	P. S. Селянин с. Бандурівки М. Марченко коли виходив на вулицю із казенної винної лавки з 1/40 відра горілки сказав: <i>«Сучий син, шахрай задумав війну і через неї важко купити випити»</i>. Коли його запитали, кого він має на увазі, відповів: «Государ». Також висловився: <i>«Хто сучий син? Цар – дорого горілку продає»</i>. Під час вимовляння слів перебував у стані сп'яніння.	Селянин с. Бандурівки Ольгопільського пов. М. Марченко, православний, 70 р., одружений, має 10 дітей.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 676. 14 арк.
31.	11.06.1904, п'ятниця	P. S. У с. Комарово Юзвинської вол. Вінницького пов., на квартирі єврейки І. Босик зібралися православні селяни та євреї і говорили про російсько-японську війну. Присутній під час розмови А. Рейдер («тимчасово перебував при мельниці») «висловився, що Государ несправедливо чинить, оскільки один брат служить на військовій службі, а другого брата також призвали, залишивши дружину його з дітьми без всяких засобів для життя». Кажучи це, Рейдер пальцем <i>«вказав на портрет Його Імператорської Величності й сказав: «цей солдатів мучить», при чому пальцем розірвав цей портрет»</i>.	Єврей А. Рейдер, міщанин, житель м-ка Ворошиловки Вінницького пов.	Дізнання за 246 ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні». Справа припинена на основі <u>XXIX</u> ст. Височ. Маніфесту від 11.08.1904. і на основі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3749. 5 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 686. 25 арк.

1	2	3	4	5	6
32.	22.06.1904	Р. А. Шульц під час прибирання сіна в лісі поблизу с. Весельці Проскурівського пов. в розмові з іншими селянами сказав: <i>«Японський цар веде війну на своїй землі, і це добра війна, а наш цар веде себе як свиня, і б'ють його за це»</i>.	Селянин с. Гальчинці, Волинської губ. А. Шульц, римо-католик, поляк, в с. Весельці Проскурівського пов. прикажчик в економії, отримує жалування за службу, одружений, має дітей, 40 р.	Дізнання за ч. 3 ст. 103 «Кримінального уложення». Внаслідок Височайшого Маніфесту 4 пункту ХХІХ ст. від 11 серпня 1904 р. дізнання припинено. Відправлений під особливий нагляд поліції. Особливий нагляд поліції скасовано. Помічник нач. Волинського ГЖУ надав довідку, що підозрюваний за політичним справам не проходив. Раніше до дізнання не притягувався.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 665. 24 арк.
33.	22.06.1904	А. 22 червня селянин с. Терешківцеь Летичівського пов., перебуваючи в нетверезому стані, затіяв сварку з австрійським підданим з приводу його громадянства та права проживати в Росії. На відповідь австрійця, що він живе за паспортом, виданим царем, С. Єремів висловив: <i>«Государ такий же дурень, як і ти»</i>.	Селянин с. Терешківцеь Летичівського пов., С. Єремів, 38 р., православний. Про нього добре відгукувалися в селянському середовищі.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 666. 19 арк.

1	2	3	4	5	6
34.	Липень 1904	Р. Один селянин випадково в м. Вінниці натрапив на розмову, в якій поляк Д. Осинський завів бесіду про російсько-японську війну. Свідок зазначив, що він сказав нерозбірливо: <i>«Треба захищати батьківщину»</i>, на що поляк відповів: <i>«треба було б розбити Росію, а особливо вбити царя під час його приїзду в Сербію»</i>. Свідок крикнув на поляка, щоб той більше так не висловлювався на адресу «Государя Імператора». Натомість, поляк заявив, що треба знищити всю родину Романових. Помічник ротмістра отримав анонімний донос про висловлювання мешканця м. Вінниці Осинського щодо особи «Государя Імператора» та його намір знищити сім'ю Романових. Під час повідомлень про потоплення броненосців «Петропавловск» та «Адмирал Макаров» в аптеку Мондражевського зайшов дворянин Осинський і завів розмову про Далекий Схід, при цьому, обговорюючи окремі епізоди боїв з японцями. Осинський, як і раніше, висловлював задоволення з приводу невдач російських військ і співчуття японцям, а також критикував поведінку місцевого члена Червоного Хреста, докоряючи йому як поляку за допомогу Росії. Крім того, у нього були знайдені гектографовані прокламації українською мовою, що починалися словами: <i>«Чи знаєте, добрі люди, з чого почалася та війна з Японією»</i> видання Київського комітету РСДРП.	Д. Осинський, 53 р., дворянин м. Вінниця, поляк, римо-католик, без чину, за кордоном не перебував, під судом не був, у політичних справах не проходив.	Встановлений особливий нагляд поліції. Звинувачується за ст. 246 «Уложення про покарання кримінальні та виправні».	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 703. 95 арк.

1	2	3	4	5	6
35.	5.07.1904	Р. Описані події відбувалися на чавуно-ливарному заводі в м-ку Городок Кам'янецького пов. Під час робочої перерви коваль І. Завадський висловлювався про те, що краще б японці завоювали Росію. Під час роботи в слюсарному відділі між заявниками та ковалем, австрійським підданим І. Завадським, виникла суперечка з приводу прочитаного в польській газеті. Слюсар Войцехівський повідомив про те, що в битві за Порт-Артур нібито загинуло 30 тис. японців. І. Завадський заперечував, кажучи, що це неправда і такого не могло бути, але заявник наполягав, що раз про це пишуть у газеті – значить, це правда. На це Завадський сказав, що Куропаткін взятий японцями в полон, оскільки перебуває в Ляояні, оточений японцями. У відповідь заявник сказав, що не може бути, щоб Куропаткін був узятий у полон. Тоді І. Завадський заявив: <i>«Ліпше було б, якби японці завоювали Росію, бо японці кращі люди, ніж росіяни»</i>. На запитання, чим вони кращі, він відповів, що тоді Японія встановила б кращі закони для народу, ніж Росія, і додав, що Росія воює не силою, а підкупом, зазначивши, що росіяни нібито дали 18 мільйонів рублів японцям як підкуп, щоб ті здалися без бою, а потім хвалилися, що перемогли силою. На запитання, звідки він це знає, І. Завадський відповів, що читав у газеті та телеграмах. Після цього заявник попросив припинити розмову, оскільки як російський підданий не може слухати подібні висловлювання.	Австрійський підданий І. Завадський, 38 р., одружений, має двох дітей, католик, грамотний, однак що саме закінчив і коли – невідомо, за професією коваль, робітник чавуно-ливарного заводу. Відомий як закоренілий поляк, вважається людиною небезпечною, оскільки, за характеристиками, ненавидить усе російське.	Порушено дізнання за ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 710. 14 арк.

1	2	3	4	5	6
36.	(12.07.1904 – розпочалося дізнання) наприкінці червня 1904	Р. На прохання сільського старости с. Сьомаки Вінницького пов. пожертвувати кошти на лікування поранених І. Вернигора, у зв'язку з відправленням мобілізованих на Далекий Схід, образив «Його Величність», назвавши його «дурнем», і при цьому висловився так: <i>«За що я буду жертвувати? Що мені цар доброго зробив? Нехай жертвують Раллі (очевидно поміщики – Авт.), с*в мамі його...»</i>	Селянин с. Сьомаки Вінницького пов. І. Вернигора, православного віросповідання, 1848 року народження, підданий Російської імперії. Військову повинність не відбував як особа, що перевищила призовний вік.	Згідно Височайшого Маніфесту 4 пункту ХХІХ від 11 серпня 1904 р. дізнання припинено.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 685. 7 арк.
37.	14.07.1904	С. Поліцейський соцький м-ка Круті Балтського пов. розповів, що ввечері на вулиці, житель цього ж містечка О. Шустер у суперечці з ним сказав: <i>«Ви всі хабарники, і сам Государ хабарник, тому що хабарників тримає».</i> <i>«Ви всі хабарники до царя».</i>	О. Шустер, міщанин м-ка Круті, Балтського пов. 26 р., шевець, характеристика погана.	Згідно Височайшого Маніфесту від 11 серпня 1904 р. і на підставі ст. 1035 «Статуту кримінального судочинства» справа припинена.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 693. 15 арк.
38.	20.07.1904	? Селянин обвинувачується у державному злочині. Конкретна інформація відсутня.	Селянин с. Сокільці Гайсинського пов. П. Терещук.	Згідно Височайшого Маніфесту, п. 4 ст. ХХІХ від 11 серпня 1904 р., дізнання припинено.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 677. 8 арк.

1	2	3	4	5	6
39.	22.07.1904	А. Заявник з с. Оленівки М. Князюк показав, що 22 липня, йдучи вулицею названого села, зустрів п'яного селянина С. Колесника-Кондратюка, який без жодної причини почав його ображати, називаючи грабіжником. Коли М. Князюк відповів, що він не злодій, а слуга Государя, то Колесник сказав: <i>«Ти п... (жіночий дітородний орган) служив, нас*ав я матері твоїй і твоєму Государю».</i>	Селянин с. Оленівки Брацлавського пов. С. Колесник-Кондратюк, 48 р., православний, грамотний, одружений, хлібороб, часто пиячить і стає буйним.	Звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. У політичному плані ні в чому не був замічений, у суперечках зі згаданими свідками не перебував, під час виголошення слів знаходився в нетверезому стані. За даними, наданими начальником Подільського ГЖУ, до дізнань політичного характеру не проходив.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2635. 16 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7925. 11 арк.
40.	24.07.1904	А. В м-ку Ладижин Гайсинського пов. стався конфлікт, під час якого у єврея-крамаря викрали тютюн, після чого він почав бігти за підозрюваними. Обшукавши його та не знайшовши нічого, він повернувся назад, став біля повозки і сказав: <i>«Хто мужику вірить, що мужик не краде, коли сам Государ злодій».</i>	Єврей, житель м-ка Ладижин Гайсинського повіту М. Калеска, 22 р., майна рухомого і нерухомого не має, малограмотний, під арештом і слідством не перебував.	Згідно Височайшого Маніфесту від 11 серпня 1904 р. і на основі ст. 1035 ст. «Статуту кримінального судочинства» справа припинена.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 687. 19 арк.

1	2	3	4	5	6
41.	(??.07.1904) Липень 1904	Р. Селянин поскаржився, що помічник директора заводу висловлював образливі слова на адресу імператора або взагалі проти росіян. Сапацький сказав: <i>«Росіян добре б'ють»</i> , коли робітник зазначив: <i>«Бог та допоможе нашому Государю завоювати Японію»</i> , то Сапацький відповів, що Бог не допоможе, <i>«бо він свиня з відповідним рилом, і нехай не лізе туди... його мати»</i> .	Помічник директора Соснівського цукрового заводу В. Сапацький, поляк, житель с. Соснівки Могилівського пов.	Обвинувачувався за ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 701. 17 арк.
42.	(28.07.1904 – помічник начальника Под. ГЖУ наказ. про вести дізн.) Березень 1904	Р. С. Нещодавно старший син А. Присяжнюка повернувся з Маньчжурії, де проходив військову службу в діючій армії. Після цього в Печерське вол. правління викликали його другого сина, Терентія, «який міг бути призваним для проходження військової служби і відправлений в діючу армію». З цим Присяжнюк був незгодний і «перебуваючи у крайньому занепокоєнні за долю другого свого сина, який підлягав зарахуванню на військову службу при мобілізації, вирішив особисто навести довідки в Печерському вол. правлінні». Він повідомив свідкам (злочин відбувся в с. Остапківці Проскурівського пов.): <i>«Йду у волость; нехай його там до ноги виб'ють: один син прийшов з війни, а тепер другого вимагають»</i> . На запитання свідка «кого вибити до ноги» Присяжнюк продовжив: <i>«Нашого Государя, нас*ав його мамі»</i> . Свідок зазначив «що Він може до тюрми посадити! [Присяжнюк відповів:] Посадить, то буде годувати». Зазначалось, що Присяжнюк перебував «у такому [поганому] стані духу». Правоохоронці зазначали на важкому моральному становищі Присяжнюка в момент скоєння злочину а також його «нерозуміння та невігластво».	А. Присяжнюк, селянин с. Остапківцеь Проскурівського пов.	Обвинувачувався за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Згідно Височайшого Маніфесту, 4 пункту ст. XXIX від 11 Августа 1904 р. дізнання припинено.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 675. 12 арк.

1	2	3	4	5	6
43.	30.07.1904	Р. Місцевий єврей на залізничній ст. Крижопіль Ольгопільського пов. у присутності селян с. Чоботарки Ольгопільського пов. дозволив собі сказати про «Монаршу» владу: <i>«Не завжди будуть Романови та Романови, після війни цього царя змінять, а будуть обирати як волосних старшин на 2 або 3 роки»</i>. Один селянин сказав, що у них у волості коїться щось неладне, оскільки ще й року не минуло, як усунули з посад третину всіх волосних старшин. Ш. Зальцман на це відповів: <i>«В інших селах обирають Королів»</i>.	Ш. Зальцман, єврей, міщанин м-ка Княже Ямпільського пов., завідувач земською поштою в с. Чоботарка Ольгопільського пов.	Звинувачувався за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 696. 20 арк.
44.	23.08.1904	Р. С. У справі допитано 6 свідків, унаслідок чого з'ясовано: 23 серпня 1904 р., у с. Крушинівка Устянської вол. Ольгопільського пов., Подільської губ., на току економії, орендованому міщанином м. Гайсина А. Дурачем, троє селян молотили горох під наглядом працюючого прикажчиком у Дурача М. Рєзніка, який стояв недалеко від робітників і читав газету «Одесский листок». У цей час прийшов на тік А. Дурач і спитав у Рєзніка, про що в газетах пишуть? Рєзнік відповів, що пишуть про невдачі росіян у теперішній війні з Японією і про те, що японці взяли в росіян Ляоян. У відповідь на це повідомлення Рєзніка Дурач, який за поясненнями свідків, був тоді абсолютно тверезий, голосно, в присутності названих селян промовив: <i>«Пане, пане! Нас*ав Його Мамі, досить йому брати землю, Він і так багато землі забрав під Себе, а наш народ бідує і нікуди йому подітися, нехай і Його японці поскубають»</i>. Коли ж після цього Рєзнік запитав Дурача, що ж буде у випадку подальших військових невдач, то Дурач відповів: <i>«А те, що де б ти не служив, то тобі, Рєзніку, доведеться платити за себе додатковий акциз» (подать)</i>. Після цих слів Дурач з току пішов. Помітний вплив ліберальної преси.	А. Дурач, міщанин м. Гайсин Подільської губ., поляк, римокатолик, підданий Росії, 50 років, місце постійного проживання с. Крушинівка, Устянська вол. Ольгопільський пов., одружений, батько 5 дітей, заняття – оренда землі, власність ціною 8000 руб. отримувач домашню освіту, а потім навчався в класичній гімназії м. Немирів Поділ. губ. (повного курсу не закінчив через брак коштів).	Встановлено запобіжний захід – особливий нагляд поліції за місцем проживання. Пом. начальника Подільського ГЖУ в Могилівському пов. п/п-к Телегін зазначив, що А. Дурач викритий в образі «Його Величності Особи Государя Імператора», але в його неможливо вбачати злочину відповідно до ст. 130. «Кримінального уложення», оскільки для її застосування необхідна наявність пропаганди злочинних учень або суджень, тому в згоді з Тов. прокурора Кам'янець-Подільського ОС прийняли рішення, що тут 103 ст. «Кримінального уложення». Одеська СП 24.10.1905 р., у на основі Височайшого Маніфесту від 21.10.1905 справу припинила і запобіжний захід скасувала.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3794. 16 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 694. 10 арк.

1	2	3	4	5	6
45.	29.08.1904	С. Д. Прилуцький заявив поліцейському приставу с. Станіславчика, що перебуваючи на польових роботах у згаданому населеному пункті з Я. Мельником, у розмові з ним та при інших свідках з приводу купівлі-продажу землі, названий селянин сказав, що він може купити землю де завгодно: <i>«Якби я був Государем, то наказав би, щоб хто де народився, там і залишався, а наш Цар розпустив народ, і завдяки уряду ціни на землю ростуть так, що неможливо докупитися – ї*б його матері з нашим Государем»</i>. Загалом: Я. Мельнику не сподобалося, що Кучеренко, який значиться у Київській губ., також хоче прикупити землі.	Я. Мельник, селянин с. Станіславчик Балтського пов., 40 р., православний, малорос, хлібороб, неграмотний, одружений, має троє дітей, володіє власним будинком і однією десятиною землі.	Звинувачувався за 3-ю частиною ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р. Встановлено особливий нагляд поліції. На підставі 4-го пункту XXIX Височайшого Маніфесту від 11 серпня 1904 р. дізнання припинено. Особливий нагляд поліції зняти.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 668. 40 арк.
46.	31.08.1904	Р. Приставом 3-го стану опитані свідки, які проходили у справі. Один із них вийшов зі своєї садиби і наткнувся [на людей] у с. Срібрія Гайсинського пов. біля казенної винної лавки. Тоді, до тієї ж казенної лавки, зайшла невідома свідкові людина, яка запитала, що чути про війну. Останній відповів, що війни немає, тому що тепер уклали мир. Тоді при лавці стояв селянин М. Брижатюк, який вклинився в розмову і сказав: <i>«Ніякого миру не буде, тому що Москва не бажає теперішнього Царя, його хочуть прогнати до є*ені матері, бо він не здатний воювати, а признають іншого Царя, і тоді знову почнеться війна»</i>.	Селянин с. Срібрія Гайсинського пов. М. Брижатюк, 24 р., православний, неграмотний, під судом не був, у політичних справах не притягувався, дітей і майна не має, конфліктів із заявником не мав. Під час висловлення «крамольних» слів був п'яним.	Нач. Подільського ГЖУ підтвердив позитивну характеристику підозрюваного. У політичних справах ніколи не проходив. Особливий нагляд поліції скасовано.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2637. 9 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7925. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
47.	Вересень 1904	А. Сільський соцький с. Демидівки Вінницького пов. зустрів в нетверезому вигляді А. Максименка і наказав йому йти додому. Останній не тільки це не виконав, а почав його матюкати. Тоді поліцейський показав на значок соцького і сказав А. Максименку, що він не має права його обзивати, адже в нього знак наданий по велінню Государя. На що А. Максименко відповів: <i>Я с*ати хотів на твій значок і на Государя</i> ».	Селянин с. Демидівки Вінницького пов. А. Максименко, 34 р. поведінка незадовільна, часто напивається і зі всіма свариться.	Звинувачувався за 3-ю частиною ст. 103. «Кримінального уложення».	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 679. 8 арк.
48.	4.09.1904	Р. У с. Голдашівка Ольгопільського пов., в крамниці для продажу дрібниць місцевого жителя С. Новікова перебували селяни Г. Ткачук і О. Кравченко, при цьому перший, розглядаючи з Новіковим картини, які зображували війну на Далекому Сході, зауважив, між іншим, що «Японія ображає Нашого Государя». На це О. Кравченко сказав, що « <i>Государ наш шахрай, весь народ запропастив</i> », – після цього на вимогу Ткачука та Новікова замовкнути і не вимовляти таких слів, заявив, що « <i>Государя не боїться</i> » і вилаявся на адресу Государя Імператора «матюками»».	Селянин с. Голдашівки Ольгопільського пов. О. Кравченко.	Дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». Копія дізнання направлена в Перший департамент МЮ 3-му Кримінальному відділенню. Звинувачуваний перебуває на свободі. 24.10.1905 р. СП: на основі Височайшого повеління 21.10.1905 р. розгляд справи припинити і запобіжний захід скасувати.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3793. 12 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 681. 15 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7957. 16 арк.

1	2	3	4	5	6
49.	6.09.1904	Р. 6 вересня 1904 р. поліцейському уряднику донесли, що селяни в с. Яцківці Літинського пов. біля казенної винної лавки розмовляли про російсько-японську війну. Г. Колесник, будучи п'яним, висловився: <i>«Царі нехай воюють, нас*ати їхній мамі, а мені якби дістати де-небудь 23 копійки, то я б випив».</i>	Селянин с. Яцківці Літинського пов. Г. Колесник.	Встановлено особливий нагляд поліції. Відправлено запит про досьє підозрюваного до волосного правління.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 667. 32 арк.
50.	12.09.1904	Р. Він не тільки висловив образливі слова на адресу Государя Імператора, а й щодо зміни режиму державного управління на користь виборних від народу осіб.	Міщанин м-ка Тульчин Брацлавського пов. І. Тененбойм, іудей.	Прокурор Кам'янець-Подільського ОС відмовився класифікувати цю справу за 130-ю ст., а [наполягав], щоб вона проходила за 103-ю ст.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 695. 12 арк.
51.	18.09.1904	Р. S. Перебуваючи на роботі в Катеринівській економії Раллі при м-ку Браїлові Вінницького пов. селянин Волинської губ. Н. Цісар разом з іншими робітниками копав буряки поблизу залізничного полотна, яке охоронялося військом у зв'язку з проїздом царя. Він висловився в розмові проти «Особи Його Імператорської Величності» так: <i>«Мать його еті, що він дасть солдатам за охорону – землю, чи що».</i> Н. Цісар також сказав: <i>«Государ такий-же обірванець, як і я!»</i> ; обурившись такими словами Цісаря, він, Гандзюк разом із Медиком стали умовляти його, що так висловлюватися грішно, «оскільки Государ – наш Батюшка», на що Цісар відповів їм: <i>«Мать його й*б він мене не годує, грошей не дає і землі не дасть мені».</i> При проголошенні цих слів Цісар був цілком тверезий...»	Селянин Н. Цісар с. Щаснівки Білозерської вол. Кременецького пов.	Дізнання за 3 ч. ст. 103 Кримінального уложення, направлене на основі 1035 ²³ ст. «Статуту кримінального судочинства». Перебував під наглядом поліції за місцем проживання у м. Браїлові, але зник і залишився «не розшуканим». 24.10.1905 р. на основі Височайшого маніфесту Одеська СП на своєму засіданні 24.10 прийняла рішення про скасування щодо П. Цісаря запобіжного заходу.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4066. 12 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 678. 25 арк.

1	2	3	4	5	6
52.	Початок жовтня 1904	Р. На початку жовтня селянина с. Хрінівки Могилівського пов. М. Бойка викликали в Копайгородське волосне правління для перевірки сімейного стану запасних нижніх чинів. Останній, повернувшись із волості до себе додому, увійшов в квартиру міщанина І. Куколова, який проживав у його домі, і коли той запитав, для чого вимагали його в волость і що чути, то Бойко з особливою злістю став говорити: <i>«Государ вимагає в Японію, распрое*ї його мать, я прослужив йому вже п'ять років, є*и його мать, і чим же він нагородив мене за це, а тепер знову йди в Порт-Артур і став за нього, є*и його мать, свою голову; я знаю, чию голову потрібно покласти»</i>. Вище наведену майданну лайку <i>«на адресу Государя Імператора Бойко вимовляв незліченну кількість раз...»</i> Допитаний в Києві в 5-му саперному батальйоні М. Бойко пояснив, що лайливих слів щодо Священної Особи не говорив, а вбачає в заяві квартиранта І. Куколова помсту за те, що спіймав його на крадіжці дров і сіна і «майже силою виселив його зі свого будинку».	Селянин М. Бойко, с. Хрінівка Могилівського пов., 29 р., рядовий запасу, малорос, православний. 3 6 грудня 1904 р. по 7-й частковій мобілізації знову призваний на військову службу.	Дізнання розпочато за 103 ст. «Кримінального уложення», але звинувачений не допитаний, оскільки призваний на військову службу. Бойко перебував під наглядом військового начальства. Прокурор Кам'янець-Подільського ОС висловив сумніви в достовірності свідчень, оскільки свідчили лише родичі Куколова, а той мав образу на Бойка за те, що його спіймали на крадіжці і примусово виселили. Справа припинена, оскільки звинувачення визнано фальшивим.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3991. 23 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7835. 19 арк. ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 699. 48 арк.

1	2	3	4	5	6
53.	13.10.1904	Р. У м-ку Печори Ямпільського пов. декілька осіб, селян і міщан, розмовляли про війну і мобілізацію запасних. Селянин с. Бортники К. Швець сказав, що дурні ті, хто пішов до війська. На власному прикладі показав, як слід ухилятися від мобілізації. Співрозмовники зауважили Швецю, що солдату сховатися не можна, оскільки є поліція та жандарми. На це Швець сказав: <i>«Дурні ваші поліція, жандарми і Государ, для чого він розпочав війну, щоб стільки народу перебили»</i>. Свідки підтвердили про сказане, зауваживши, що обвинувачений був п'яним під час розмови про події поточної війни та дозволив собі заочно образити сьогодні «Государя Імператора».	Селянин с. Бортники Ямпільського пов. К. Швець.	Дізнання «... за усталеною практикою, передбачених раніше ст. 246 Улож про покар[ання], тепер ст. 103 «Крим[інального] улож[ення]». 24 жовтня Одеська СП на основі Височайшого повеління від 21.10.1905 р. справу припинила, запобіжний захід скасувала.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3990. 9 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 682. 11 арк. ; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2592. 18 арк.
54.	24.10.1904	А. Дворянин В. Козачинський, який перебував у Ямпільській тюрмі, повідомив, що В. Гольденберг в присутності декількох арештантів дозволив собі висловитися так: <i>«Государ з Київської Лаври вкрав гроші, що Государ хабарник, що якщо б він, Гольденберг, був на волі, то першу кулю пустив би Государеві в лоб, а також, що Государиня народила незаконного сина, «байстрюка» і на нього вже йде платня, а бідні люди пропадають»</i>.	Міщанин м-ка Тростянець Брацлавського пов. В. Гольденберг, єврей.	Слідство за 103 ст. «Кримінального уложення» зупинили, оскільки не встановили місце перебування В. Гольденберга. Справа не завершена.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3782. 6 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 708. 48 арк.

1	2	3	4	5	6
55.	«В перших числах листопада» 1904	Р. Селянка с. Темної Гайсинського пов. Д. Тхарукова повідомила, що на початку листопада 1904 р. вона зайшла в будинок односельчанина Д. Долинського, де останній в присутності М. Саханевича, розпочавши розмову про японську війну, висловився: <i>гадюка, назбирав гадюк тай воює з японцем, хоче у нього відібрати шматок землі</i>», після чого, продовжуючи розмову, назвав воюючі держави <i>«сучими синами»</i>. Д. Долинський та М. Саханевич заперечували факт подібної розмови, донос цей пояснювали мотивом помсти; племінник Тхарукової – Т. Ремішевський був викритий Долинським у підпалі соломи поміщика Чижова. Окрім того, Д. Долинський обважив заявницю при продажі м'яса.	Селянин с. Погоріла Уманського пов. Київської губ. Д. Долинський.	Дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення»; справу припинили, особливий нагляд поліції – скасували. Заява зроблена з мотиву помсти.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3992. 9 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7953. 12 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301 Оп. 1 Спр. 2624. 13 арк.
56.	3.11.1904	С. Копія висновку про припинення кримінального переслідування по справі про міщанина м. Проскурова О. Пухтицького, звинуваченому в державному злочині: міщанка П. Пухтицька заявила місцевому жандармському унтерофіцеру, що 3 того ж листопада на приватному помешканні в м. Проскурові, чоловік її Олександр, під час сварки з нею, сказав, що якби його вимагали на війну, то він <i>«зарізає би Государя за те, що він дав свободу бл*дым»</i>. Допитаний у справі О. Пухтицький, не визнаючи себе винуватим, пояснив, що приписуваних йому Шеломінською слів він не говорив; з дружиною своєю, у зв'язку з розпусною її поведінкою, а також з її прижиттю поза шлюбом дочкою Марією, він перебуває вже давно у вкрай неприязних взаєминах, унаслідок чого особи ці і звели на нього брехливе звинувачення. Наклеп. Помста.	Міщанин м. Проскурова О. Пухтицький, православний.	За відсутністю достовірних доказів за 3 ч. ст. 103 «Кримінального уложення» справу припинили та скасували запобіжний захід – особливий нагляд поліції. Мотив помсти.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3800. 7 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 688. 33 арк.

1	2	3	4	5	6
57.	16.11.1904	Р. С. Селянин с. Сугаки Могилівського пов. С. Стиранка у бакалійній лавці звернувся до односельчанина свого Я. Матоли і сказав: <i>«Ось бачиш, твого сина призначили на військову службу тільки на один місяць, а мого сина прийняли на чотири роки, с*ав я його мамі, за що він має битися!»</i> Коли ж один із селян запитав: <i>«чиєї мамі?»</i>, – то С. Стиранка відповів: <i>«Царя Мами, за що він взяв мого сина»</i>. Зазначене підтвердили п'ять свідків – селян с. Сугак. Під час суперечки С. Стиранки та Я. Матоли перший дозволив собі сказати таке: <i>«... хіба тепер Цар діє по правді, щоб йому болячки по тілу поробились! Я дочекався старшого сина, а він у мене його забрав, с*ав його мамі!»</i> С. Стиранка був допитаний у справі як обвинувачений за 103 ст. «Кримінального уложення» при цьому винним себе не визнав у пред'явленому йому звинуваченні та пояснив, що в зазначений час він був п'яний.	Селянин с. Сугаки Могилівського повіту С. Стиранка.	Дізнання за 3 ч. ст. 103 «Кримінального уложення». Запобіжний захід – особливий нагляд поліції.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3993. 19 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7915. 15 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 684. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
58.	18.11.1904	P. S. У квартиру мешканців 2-ї частини м. Вінниці П. Лехова та Л. Можієнка прийшов просити милостиню невідомий жебрак, який в розмові «став висловлюватися, що в Росії бідній людині жити неможливо, оскільки всі люди тут, і особливо чиновники, мерзотники та негідники і що це усвідомив навіть Куропаткін». На зауваження мешканців квартири що так говорити злочинно і що чиновники – слуги царські, то Пятковський відповів їм на це: <i>«Цар такий же босяк, як і я; він не турбується про бідних людей, а тільки піклується про багатих, котрі дають йому гроші і про чиновників, які за гроші отримують чини»</i>. Далі Пятковський повідомив їм, що він, борючись за правду, брав участь, за навчання студентів, в безладах у Петербурзі, за що був засланий в Архангельську губернію, проте вважає, що <i>«постраждав за справедливість, бо якби в у нас було так, як у Франції чи Америці, де простому люду живеться добре, то не було б і бунтів, а то всі поставлені Государем чиновники в Росії мерзотники та негідники. Коли ж Лехов зауважив Пятковському, що Государ – земний Владика і ми зобов'язані свято виконувати Його закони, то Пятковський зауважив: «Государ такий же босяк, як і я!»</i> На наказ Лехова замовкнути, Пятковський продовжував: <i>«Государ босяк! Це усвідомлює на-</i>	Селянин м-ка Дуніловичі Вілейського пов. Віленської губ. Д. Пятковський, жебрак, без певного місця проживання, поляк, римокатолик.	Правоохоронці керувались вимогою циркуляра від 2 квітня 1903 р. за № 1279. Злочин за 1 ч. ст. 103. «Кримінального уложення». Повідомлено Подільське ГЖУ і канцелярію МЮ. 20.11.1904 ув'язнений у Вінницькій тюрмі. Д. Пятковському встановлено запобіжний захід «безумовне утримання під вартою у Вінницькій тюрмі» з метою уникнення «ухилення його від слідства та суду», у зв'язку з важкістю покарання, що загрожувало Пятковському; відсутності у нього осілості та необхідності встановити його особистість. Встановлено запобіжний захід: особливий нагляд поліції. Витяг з журналу розпо-	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3778. 21 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2591. 27 арк.

	<i>віть Куропаткін, що при тій же несправедливості, яка царює в Росії, завдяки неувазі Государя до бідних людей, він не зможе закінчити війну на користь Росії і тому [ситуація] змінюється на користь Японії, і Японія обов'язково переможе Росію».</i> Обурений таким судженням Пятковського, Лехов попросив товаришів затримати його, а сам побіг в поліцейську частину а потім передав його городовому. За поясненнями свідків, Пятковський був абсолютно тверезий і, судячи по манері та характеру бесіди, прагнув до того, щоб викликати в них співчуття до його суджень і неповаги до «Государя Імператора». В архівній справі міститься інформація: <i>«він вже двічі залучався до дізнань за звинуваченням у заочній образі Государя Імператора і накладені на нього адміністративні стягнення – арешт своєчасно відбув».</i> Залучений до дізнання як обвинувачений за 1 ч. 103 ст. «Кримінального уложення», Д. Пятковський, не визнаючи себе винним, пояснив, що він в той час був сильно п'яним і не пам'ятає ні своїх слів, ні дій.		рядчого засідання Кримінального департаменту Одеської СП від 24 жовтня 1905 р.: «на основі Височайшого Маніфесту від 21.10.1905 р. справу припинити і запобіжний захід скасувати».	
--	--	--	---	--

1	2	3	4	5	6
59.	Восени 1904	Р. С. Свідок К. Хлібник йшов до с. Васютинці і по дорозі випадково зустрів С. Левицького у напівп'яному стані, який сказав: <i>«З кожним роком усе гірше: у селян мало землі, а у поміщиків багато»</i>. Далі він зухвало висловився про особу «Государя Імператора», заявивши: <i>«Слід було б убити Государя, тоді було б краще»</i>. На що свідок нічого не відповів і пішов далі.	Селянин с. Васютинці Літинського пов. С. Левицький, 52 р. Серед місцевих жителів користується доброю репутацією, проте коли вживає алкоголь, стає балакучим. У політичних справах ніколи не проходив.	Звинувачувався за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2643. 16 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7918. 11 арк.
60.	19.12.1904	Р. Селяни с. Вахнівець Ушицького повіту, не бажаючи мати в своїй парафії місцевого священника О. Пашковського, 19 грудня 1904 р., зібравшись юрбою, не допустили його в церкву для здійснення богослужіння і молебна про здоров'я «Государя» та дарування перемоги. Місцевий поліцейський урядник, який прибув за викликом священника Пашковського, запропонував селянам відчинити церкву оскільки священник буде служити молебень за «Царя», то один із натовпу селянин М. Довгань висловився так: <i>«Ми за Царя не молились і молитись не будемо і церкву не відчинимо»</i>.	Громада селян с. Вахнівець, селянин с. Рахнівка Ушицького пов. М. Довгань.	17.03.1905 розпочато дізнання за ст. 103 «Кримінального уложення». Того ж дня, 17.03.1905, дізнання припинене. «... Дізнанням точно (совершенно – Авт.) не встановлено, щоб Довгань, вимовляючи зазначені слова, мав на увазі порушити серед присутніх неповагу до Священної Особи Государя Імператора; швидше слід припустити, що абсолютно не маючи мети образити Його Величність, він наведеними словами лише хотів ослабити те враження, яке могли справити на юрбу слова урядника Востошина, який вважав, що заявою про майбутній молебень йому вдасться відновити порядок. Вважаючи, що за таких обставин немає достатньо підстав до передання М. Довганя до суду за звинувачення його за 103 ст. «Кримінального уложення».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4007. 8 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7939. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
61.	24.12.1904	Р. Близько 6 години вечора, 24 грудня, селянин, молодший городовий К. Воєвудко, в казармі разом з іншими городовими м. Кам'янця-Подільського, слухав, як старший городовий О. Шупер голосно читав щойно отримані телеграми про події на Далекому Сході, які видавалися як особливий додаток до «Подольських губернских ведомостей». Коли читаючий дійшов до повідомлення генерал-ад'ютанта Стесселя про здачу ним Порт-Артура, Воєвудко вигукнув: <i>«Що ви думаєте, хіба Государ не сволота, чому не надав допомоги?»</i> Свідки повідомили, що К. Воєвудко перебував у стані неповного сп'яніння. К. Воєвудко пояснив, що був настільки п'яний, що не може згадати тих слів.	Селянин с. Киселівка Кам'янецького пов., молодший городовий К. Воєвудко.	З ч. ст. 103 «Кримінального уложення». Запобіжний захід К.Воєвудку – особливий поліцейський нагляд за місцем проживання. Виписка з журналу розпорядчого засідання Кримінального департаменту Одеської СП, яке відбулося 24.10.1905, СП розглянувши справу ... визначила на основі Височайшого повеління 21 жовтня 1905 р. справу припинити і запобіжний захід скасувати.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4065. 12 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 700. 12 арк.
62.	27.12.1904	Р. Пристав 3-го стану доніс, що 27 грудня 1904 р. Б. Општейн проїжджаючи через с. Подорожня Літинського пов. зайшов в дім місцевого селянина В. Чорного; побачивши онуків, дітей його сина, призваного в дійсну армію, Општейн зауважив: <i>«Я теж запасний солдат, але мене не взяли, тому що я за своє звільнення заплатив 500 руб»</i>. При подальшій розмові Чорний висловився, що, <i>якби він знав про приїзд Государя Імператора на ст. Жмеринка, то дав би прохання про звільнення його сина</i>. На це Општейн заперечив: <i>«Має він щастя, що проскочив іншою дорогою, а то для нього все вже було підготовлено»</i>.	Міщанин м. Бердичева Б. Општейн, іудейського віросповідання.	Справа порушена за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7927. 11 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2638. 22 арк.

1	2	3	4	5	6
63.	1904	? Обвинувачений за ст. 103 «Кримінального уложення» (конкретна інформація відсутня).	П. Буйницький, селянин с. Фридрівці Кам'янецького повіту.	Притягується за ч. 3 ст. 103 «Кримінального уложення». П. Буйницький, із с. Фридрівці Кам'янецького пов., за ним встановлено особливий нагляд поліції.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 680. 11 арк.
64.	14.01.1905	Р. Житель м-ка Баланівки Ольгопільського пов., син коваля, дворянин, поляк П. Звольський, в казенній винній лавці вимовив образливі щодо «Государя Імператора» вислови: <i>«Дурне наше Правительство і Государ, що заліз в чужу землю, нехай Його там б'ють і забирають все»</i> . Той же П. Звольський 25 січня 1905 р., в тій же казенній лавці вдруге дозволив собі образливо висловитися щодо Особи Государя Імператора, вимовивши: <i>«Й*б Його Мать з таким Государем, що його б'ють і ще бити будуть»</i> . Обвинувачений у другому випадку випив десяту частину відра горілки без закуски. П. Звольський не визнав себе винним і пояснив, що «Ровишин і Возний «обмовляють його по злобі».	житель м-ка Баланівки Ольгопільського п., син коваля, дворянин, поляк, римо-католик П. Звольський.	Звинувачений за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». Копія постанови направлена в МЮ.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4067. 16 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7952. 18 арк.

1	2	3	4	5	6
65.	25.01.1905	Р. 25 січня 1905 р. в с. М'ястківка, дворянин Ю. Рогозинський, розлючений на його погляд несправедливим судовим вироком, підійшов до селян і став обзивати владу та російські закони. При цьому він образливо висловився про «Государя Імператора»: <i>«У жінки красивіша п... (жіночий дітородний орган), ніж у нашого Царя обличчя»</i>.	Дворянин с. М'ястківка Ольгопільського пов. Ю. Рогозинський, поляк, 60 р.	Нач. Подільського ГЖУ кваліфікував справу як 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Прокурор Кам'янець-Подільського ОС: СП на основі Височайшого маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинив справу Рогозинського. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7914. 17 арк.
66.	28.01.1905 дата заяви про злочин	А. Проступок вчинений в лісі поблизу с. Кунки Кропивницької волості Гайсинського пов. і це підтвердили свідки. Останні стверджували, що подія відбулася взимку, напередодні посту, точної дати не пам'ятають. Я. Бурда, який наглядав за лісовою ділянкою, під час розмови з відставним солдатом М. Ольшинським про військову службу, дозволив собі сказати, що, <i>за чутками, той під час служби спав з «Государинею» і зробив їй дитину.</i>	Міщанин м. Гайсина Гайсинського пов. Я. Бурда, 19 р., православний.	Інкриміновано ч. 1 ст. 248 «Уложення про покарання кримінальні та винуваті». Відданий під особливий нагляд поліції.	ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 691. 13 арк.; ЦДІАК України. Ф. 442. Оп. 854. Спр. 102. 8 арк.

1	2	3	4	5	6
67.	9.02.1905	А. 9 лютого цього року, ввечері, в дім селянки с. Яри Брацлавського пов. А. Андрійченко, прийшов п'яний її швагро А. Андрійченко і почав буянити. Т. Сердюков, який також там знаходився намагався його заспокоїти, став говорити про те що не варто буянити, адже Росія нині переживає тяжкі часи, при цьому згадав про вбивство «дяді Государя, Великого князя Сергія Олександровича». На такі слова Сердюкова, п'яний Андрійченко закричав: <i>«Що ви думаєте він Бог? Сам Государ крадій, а Государиня курва»</i>.	Селянин с. Яри Брацлавського пов. А. Андрійченко.	Нач. Подільського ГЖУ доручив провести розслідування за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Прокурор Одеської СП постановив на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинити справу Андрійченка. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7920. 18 арк.
68.	10.02.1905	Р. Цього числа конвоір Вороновицького етапного пункту – селянин Ф. Мельник доставив до мене невідомого чоловіка, піднятого ним в п'яному вигляді на вулиці і заявив, що при доставці його в арештне приміщення, в присутності арештантів: селянина с. Канави Брацлавського пов. С. Швачка обзивав непристойними і нецензурними словами «Начальників, Государя і всю Росію», вимовляючи при цьому: <i>«Начальство в Росії і Государ – собаки»</i>. Далі він пояснив, що до 1863 р. він жив на батьківщині, а потім у зв'язку з польським повстанням виїхав за кордон в Туреччину, де прожив 38 р. Працював на Афоні та в Єрусалимі при церковних будівлях, потім повернувся додому, перебував там до 4 лютого 1904, а коли отримав паспорт, відбув до інших міст Росії на заробітки. Тепер через те що заводи і фабрики закриті у зв'язку з воєнним часом. Він прямував до м. Одеси, до родича, але 7 лютого зупинився у м. Вінниці. Однак там сказали, краще відправитися поштовою дорогою. Так він прибув у м-ко Вороновицю, але нічого не пам'ятає про висловлені стосовно государя слова, адже він був дуже п'яний.	Селянин [с. Гамбулін Бзежинського пов. Петроківської губ. ?] Ю. Конич, 65 р. католицького віросповідання, поляк. Злочин відбувся у м-ку Вороновиці Брацлавського пов.	За 103 ст. «Кримінального уложення». Нач. Подільського ГЖУ засвідчив, що дізнання призупинено, адже Конич зник.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7950. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
69.	10.02.1905	Р. Р. 10 сього лютого біля 6-ти годин ранку унтер-офіцер, який проходив дільницею м. Балти по Великій Купецькій вулиці, помітив, як з провулку вийшла молода єврейка, котра подивилася по боках і переконавшись, що нікого немає, підійшла до дверей портного Мимхи і підкинула якийсь папірець, а сама швидко зникла в тому-ж провулку. Коли офіцер підняв папірець, він виявився конвертом з певною картинкою на якому зображено Царську сім'ю і кусок паперу, на якому написано образливі слова щодо «Государя Імператора». Зміст написаного на листівці з «Імператорською родиною»: <i>«Геть самодержавство! Геть свавілля! Геть війну! Хай живе політична свобода!»</i> На іншому клаптику паперу: <i>«Товариші подивіться на цю падлюку, котрий увесь народ загнав, він зробив велику війну, вбиває маленьких людей!»</i> Далі повтор: <i>«Геть самодержавство, геть свавілля!»</i>.	Міщанка м. Балти Р. Улянецька, єврейка, проживає на Тюремній вулиці, займається швейною справою.	Обвинувачення за ч. 1 ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р. На основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинила справу Улянецької. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7919. 19 арк.
70.	11.02.1905	С. 11 лютого сього року селянин А. Білоконний, знаходячись в с. Копачівка Ямпільського пов. в домі селянки А. Долинної, в стані алкогольного сп'яніння, дозволив собі під час розмови про війну на Далекому Сході, голосно і в присутності сторонніх сказав: <i>«Дурень ваш Государ Микола II, ви всі дураки!»</i> Підозрюваний власну провину не визнав, стверджуючи, що на нього донесли по злобі дня.	Селянин с. Андріївки Ямпільського пов. А. Білоконний, 49 р.	Доручив провести дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Прокурор Кам'янець-Подільського ОС: СП на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинив справу Білоконного. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7922. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
71.	26.02.1905	Р. Пристав 2-го стану Ямпільського пов. повідомив, що селянин Зведенівки, В. Берегулько 26 лютого сього року біля кузні при свідках висловився: <i>«Якщо будуть брати ополченців, візьміть мене – я перший застрілю Государя».</i>	Селянин с. Зведенівки Ямпільського пов. В. Берегулько.	Закінчено дізнання, яке порушили за ч. 3 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7911. 12 арк.
72.	27.02.1905	А. Пристав 1 стану, від 1 сього березня доповів йому. 27 лютого в м-ку Тростянець Брацлавського пов. був почутий револьверний постріл і поліцейський справник 1-го стану Вознюков з наміром дізнатися, хто зробив постріл, почав наводити довідки. Останні вказали на випиваючого з місцевими хлопцями залізничного робітника при ст. Тростянець, селянина Я. Гринчака; до нього звернувся справник з запитанням, чи він стріляв? Гринчак далі грубо відповів, описав віддаляючись, <i>«що він нікого не боїться».</i> Люди, які були там, запитали Гринчака, чи не самозванець він, і якщо такий, <i>«то чи не боїться він Бога і Царя».</i> На що Гринчак відповів: <i>«Бога – то я боюся, а що Цар земний, то на нього мені нас*ати».</i>	Селянин с. Уляниця Гайсинського пов. Я. Гринчак. Служить сторожем на залізничній станції Тростянець.	Пом. нач. Подільського ГЖУ приступив до дізнання за справою Гринчака, який звинувачується за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Прок. Одеської СП у листі на адресу Прок. Кам'янець-Подільського ОС: СП на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинила справу Я. Гринчака. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7956. 12 арк.
73.	Наприкінці лютого 1905	Р. І. Новельський заявив місцевому справнику, що наприкінці лютого сього року, в поміщицькому саду с. Деробчина Ямпільського пов., він вів розмову про життя генерала Куропаткіна, командуючого армією і В. Бретін начебто сказав: <i>«дурень дурня призначив».</i>	Селянин с. Деробчина Ямпільського пов. В.Бретін.	Нач. Подільського ГЖУ порушив дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7924. 13 арк.

1	2	3	4	5	6
74.	1.03.1905	Р. Затримано селянина Г. Квасницю за те, що «він в одному з трактирів м. Вінниці вчинив заочну образу царюючого імператора. Перевіркою встановлено, що «вчора, годині о 4 після обіду, в трактирі поблизу залізничної станції Вінниця перебувало декілька нижніх чинів запасних батальйонів; там само, в іншій кімнаті перебував селянин Г. Квасниця. Він, побачивши військових чинів, підійшов до одного з них – Чеп'юка і звернувся з запитанням: <i>«За що ти служиш Государю?»</i>», а коли той відповів, що служить «з обов'язку присяги Царю й Вітчизні», то Квасниця вилаяв його дурнем і сказав: <i>«Якби ви всі були такі, як ми, то нам добре би жилось на світі, ми вбили дядю Государя, вб'ємо самого Царя і всіх їх – чортів!»</i> Обурений цими словами, Чеп'юк вийшов з трактиру і через деякий час повернувся туди з патрульними Українського полку, з якими разом затримав Квасницю. Зі слів складається суб'єктивне враження, що Г. Квасниця ймовірно належав до політичних організацій. Свідки: Г. Квасниця перебував у нетверезому стані. Селянин Г. Квасниця пояснив, що був у той час п'яний, але пам'ятає, що приписаних йому слів не говорив.	Селянин Г. Квасниця, місце народження с. Сальник Вінницького п., 36 років, малорос, православний, холостяк, заняття – поденний робітник; ступінь майнового забезпечення: батьки померли, майна не має; навчався в Сальницькій ЦПШ (повний курс не закінчив через брак коштів), за кордоном не був.	Порушено дізнання за 3 ч. ст. 103 «Кримінального уложення». Запобіжний захід – відданий під нагляд поліції за місцем проживання в м. Вінниці. На основі Маніфесту 21.10.1905 р. 24.10.1905 Журнал розпоряджень Одеської СП запобіжний захід щодо Г. Квасниці скасовано.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4063. 17 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2626. 13 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7951. 13 арк.

1	2	3	4	5	6
75.	6.03.1905	? Доніс пристав 3-го стану щодо виголошення 6 сьоготравня, рядовим 74 піхотного ставропольського полку, С. Шаблинським в м. Кам'янці-Подільському образливих слів стосовно «Государя Імператора та Государині Імператриці» (не конкретизовано).	Рядовий 74 піхотного Ставропольського полку С. Шаблинський.	Нач. Подільського ГЖУ повідомляв про кваліфікацію 2 ч. 103 і 2 ч. 106 ст. «Кримінального уложення» і спрямовано справу Прокурору Київського військового окружного суду.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7917. 5 арк.
76.	6.03.1905	Р. Отриманий від Летичівського урядника рапорт засвідчив, що житель Широкої Греблі, селянин К. Франченко в присутності представників місцевої влади дозволив собі образити персону «Государя Імператора» такими словами: <i>«Я би його [сучого сина] і сам убив»</i>. При цьому К. Франченко підбурював до відкритого бунту проти влади.	Селянин Широкої Греблі Літинського пов. К. Франченко. Має психічні розлади, неодноразово проходив за 103 ст.	Нач. Подільського ГЖУ повідомив Прок. Кам'янець-Подільського ОС: справа припинена у зв'язку з Височайшим Маніфестом від 11 серпня 1904 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7916. 19 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2631. 25 арк.
77.	10.03.1905	Р. 10 березня 1905 р. на сході в приміщенні для громадських зібрань («соборная изба». – Авт.) в с. Мала Бубнівка Проскурівського пов. в очікуванні волосного старшини четверо місцевих селян завели мову про події на Далекому Сході і про наші невдачі. Під час цієї розмови на зауваження, що під Мукденом ми зазнали поразки, Зарічний голосно мовив: <i>«В усьому винен наш Государ-свиня»</i>.	Селянин Г. Зарічний, малорос, православний.	Справа порушена за ст. 103 «Кримінального уложення», «обвинувачений перебуває на волі і доказів немає».	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4071. 8 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7936. 14 арк.

1	2	3	4	5	6
78.	16.03.1905	С. Селянин с. Новий Світ М. Гриньков 16 березня посеред поля під час суперечки з односельцями Марією (нерозбірливо) і Павлом, казав, що <i>«кожній особі, яка явиться на спірний клаптик землі, хоч би це був Государ Імператор», він – Гриньков, «розіб'є голову»</i>. З протоколу дізнання направленого нач. ГЖУ стало відомо, що згадані фігуранти справи, вийшовши на спірну ділянку землі почали суперечку щодо права на її володіння. При цьому кожна сторона намагалася довести своє право на її володіння. Сільський староста переконував, що ділянка належить Марії, але Гриньков не погоджувався.	Селянин с. Новий Світ Проскурівського пов. М. Гриньков.	Нач. Подільського ГЖУ наказав розпочати дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення». Нач. Подільського ГЖУ сповістив про припинення дізнання за справою Гринькова, особливий нагляд скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7955. 12 арк.
79.	5.03.1905 приписом нач. Под ГЖУ від 13.04.1905 розпочато дізнання	Р. Свідки С. Фігура та Ф. Коваль засвідчили, що Берегулько біля кузні під час розмови з ними про поточну війну сказав, що <i>якби його призывали в діючу армію, то він насамперед убив би Государя, при цьому однак не пояснив, якого саме Государя вбив би</i>. За поясненням обвинуваченого Берегулько, вимовляючи наведені вище слова, він <i>«мав на увазі Государя Японського, а не Російського»</i>.	Селянин с. Зведенівки Ямпільського пов. В. Берегулько.	Дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». «Зважаючи на те, що дізнанням не встановлено, чи вимовлена Берегулько погроза стосувалася Особи Государя Імператора, і не маючи тому достатньо підстав для передачі Берегулько до суду за звинуваченням його за 103 ст. «Кримінального уложення», прошу Ваше Високоблагородіє ... (припинити справу за недоведеністю події злочину і для скасування прийнятої проти звинуваченого Берегулько запобіжного заходу – особливого нагляду поліції). Справа припинена.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4068. 8 арк.

1	2	3	4	5	6
80.	19.03.1905	Р. В с. Остапківці Проскурівського пов. до селянина П. Надопти зайшов односельчанин його А. Татарчук, який у розмові зачепив питання про війну. На це дружина Надопти, Олена, вказуючи на портрет «Государя Імператора», сказала: <i>«с*ав мамі його, він витріщив зуби як чорт, він знає що робить!»</i>, а Пилип Надопта додав: <i>«він такий дурний, як ти, він не знає, що робить, а тільки людей губить!»</i>	селяни с. Остапківці Проскурівського повіту П. Надопта та його дружина О. Надопта.	Дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення». Брак доказів. Єдиний доказ – свідчення А. Татарчука.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4069. 7 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7942. 8 арк.
81.	24.03.1905	А. Пристав 3-го стану Гайсинського пов. доповів, що житель с. Пологи І. Шевчук під час суперечки з односельцем Сенюком, обізвав його шахраєм, а коли останній заявив, що: <i>«Государ шахраїв в солдати не бере»</i>, то Шевчук сказав: <i>«шахрай, годує шахраїв»</i>.	Селянина с. Пологи Гайсинського пов. І. Шевчук, неграмотний, 31 р.	У доповіді тов. прок. Кам'янець-Подільського ОС по Гайсинському пов. на ім'я прок. Одеської СП йдеться про кваліфікацію за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7938. 16 арк.; ЦДІАК України. Ф. 301. Оп. 1. Спр. 2628. 9 арк.

1	2	3	4	5	6
82.	29.03.1905	А. 29 березня в с. Браїлівка Ушицького пов. місцевий селянин Ф. Облядрук, повертаючись із суду в м. Нова Ушиця, зайшов до Браїлівської паперової фабрики графині М. Тишкевич, де вчинив бешкет: розганяв робітників, погрожував їм убивством, називав їх і власницю маєтку заколотниками, а також публічно образив царя нецензурним висловом: <i>«матері твою йо* з Государем»</i>. Після цього він вимагав револьвер, заявляючи: <i>«дайте мені револьвер, я вас усіх перестріляю; усе, що тут знаходиться, – наше»</i>, опісля вирвав у робітника лом, пошкодив огорожу фабрики, а згодом, переслідуючи робітників, завдав Т. Нетребі удару камінням, від якого той знепритомнів. Під час буйства Ф. Облядрук, очевидно, намагався здаватися п'яним або божевільним: плакав, падав і рвав на собі сорочку. У звинувачувальному акті зазначалося, що Ф. Облядрук перебував у геть п'яному стані. Сам обвинувачений вини не визнав, пояснюючи свої дії сильним алкогольним сп'янінням і подальшим «помутнінням пам'яті».	Селянин с. Браїлівка Ушицького пов. Ф. Облядрук.	Звинувачується за ч. 3 ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р. у заочній образі імператора в стані алкогольного сп'яніння. Встановлений особливий нагляд поліції. Прокурор КП ОС. СП на основі Височайшого маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинив справу Ф. Облядрука.	Держархів Хмельницької област. Ф. 281. Оп. 1. Спр. 7958. 9 арк.

1	2	3	4	5	6
83.	31.03.1905	S. Звинувачувальний акт: у Кам'янці-Подільському 31 березня 1905 р. між міщанами, подружжям І. та В. Осовськими і їхнім квартирантом П. Карпинським, який перебував у нетверезому стані, виникла суперечка з приводу негайного виселення Карпинського. При цьому Осовські пригрозили поліцією. На це Карпинський сказав: <i>«с*ати я хотів на дільничого пристава, начальників і Государя»</i>. Обвинувачений провину заперечує, стверджуючи, що став жертвою наклепу і жодного слова щодо «Государя Імператора» не вимовляв.	Міщанин м. Кам'янця-Подільського П. Карпинський.	Нач. Подільського ГЖУ направив листа прок. Кам'янець-Подільського ОС щодо обвинуваченого в злочині за 103 ст. «Кримінального уложення». Прок. Одеської СП у листі на адресу прок. Кам'янець-Подільського ОС: СП на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинила справу Карпинського. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7954. 8 арк.

1	2	3	4	5	6
84.	02.04.1905	А. Актори прибули у м. Балту і провели тут одну драматичну виставу: міщани м. Києва Б. Шаховський і м. Григоріополя С. Чекалов та італійський підданий А. Труффі, 2 квітня, близько 5-ї години після обіду, під час п'ятки в місцевому винному погребі купця Я. Побійпеча, завели розмову з декількома селянами, і коли розмова прийняла гострий характер, один з акторів, доволі п'яний, розламав стільця, кинувши об підлогу, і всі актори почали проявляти признаки буйства. При цьому відмовилися підкорятися вимогам власника лавки та прикажчика покинути винний погріб. До часу приходу в погріб викликаних городових 1-ої ділянки м. Балти, актори стали вимовляти ненормативну лексику на адресу поліції, а один із них – Шаховський вимовив таку ж нецензурщину «стосовно Государя Імператора». Коли зазначених осіб було виведено на вулицю і зібраний натовп дізнався про виголошення ними образливих слів «проти Особи ЙОГО ВЕЛИЧНОСТІ», акторів оточив натовп, який почав тягнути їх до поліцейської ділянки та намагався вчинити над ними кулачну розправу.	Артист Б. Шаховський, уродженець м. Києва, міщанин.	Дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7926. 9 арк.

1	2	3	4	5	6
85.	3.04.1905	Р. Пристав 1-го стану Проскурівського пов. доповів мені, що житель Слобідки, єврей А. Мальований на вулиці того ж населеного пункту, звертаючись до місцевих селян: Т. Глухого, І. Раденський і т. д. вимовив таку фразу: <i>«Чому це наш Государ нічого не робить з цього приводу, що селяни встановлюють собі якісь ціни, нам такого Государя не треба, ми собі зробимо республіку і виберемо президента»</i>. Коли селяни запитали Мальований, а хто такий президент? Він відповів: <i>«Це то саме, що й Государ, тільки обирається народом!»</i>	Житель с. Слобідки-Олексинської Проскурівського пов., єврей, А. Мальований.	Нач. Подільського ГЖУ доручив провести дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7937. 15 арк.
86.	19.04.1905	Р. С. Селянин с. Рахнівка Ушицького пов. М. Довгань, перебуваючи 19 минулого квітня в с. Рункошів у родича свого Г. Колодніцького, в присутності сторонніх осіб, дозволив собі в розмові зухвалі проти «Особи Государя Імператора» слова, при чому зауважив, що <i>«якщо б він, Довгань, знав що Государ буде на ст. Жмеринка прощатись з військами, які йдуть на Далекий Схід»</i>, то він <i>«зробив би Йому те, що зробили Великому Князю Сергію»</i>. Заявник Рогозинський на ґрунті особистої неприязні зробив таку заяву, оскільки батько М. Довганя робив опис його майна за податкові борги і той обіцяв помститися.	Селянин с. Рахнівка Ушицького пов. М. Довгань. Неодноразово проходив за 103 ст.	Дізнання стосовно звинувачення М. Довганя в державному злочині затримується за браком свідків, унаслідок недостатку офіцерів при Управлінні і неможливості йому особисто відлучитися з тієї ж причини з Кам'янця. Рішенням Подільського губ. наради 31.10.1905 дізнання припинено.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4064. 8 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7932. 15 арк.

1	2	3	4	5	6
87.	Квітень 1905	S. Все розпочалося з того, що соцький із с. Цибулівка Балтського пов. вимагав у підозрюваного коней, проте І. Базилевський відмовився їх надавати. Останній вступив у суперечку з представниками влади, розпочалася бійка. Тоді соцький апелював, що на ньому царська корона, а Базилевський чинив опір і сказав: <i>«нас*ати мені на тебе і на твою Царську корону»</i> .	Селянин с. Цибулівка Балтського пов. І. Базилевський.	Пом. нач. Подільського ГЖУ інкримінував 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7921. 6 арк.
88.	02.05.1905	S. Поліцейський урядник 3-ої дільниці 2 травня в 10 год вечора, коли всі селяни с. Капустян загасили вогні, почув біля своєї квартири на вулиці, спів. Вийшовши у двір, щоб опізнати співаючих, урядник почув слова пісні: <i>«прощай ти батьківщино, прощайте дівчата, бо вже цар проклятий візьме нас в солдати»</i> .	Селянин с. Капустяни Ушицького пов. Ф. Білик.	Нач. Подільського ГЖУ наказав провести дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7923. 12 арк.

1	2	3	4	5	6
89.	13.05.1905	S. Поліцейський наглядач. м. Жмеринки. повідомив, що 13 числа цього травня фельдфебель 2-ї роти того батальйону І. Білоус вирушив до утримувача лазні в м. Жмеринка, міщанина Я. Кубрика, щоб замовити лазню. Біля приміщення він зустрів сина власника, З. Кубрика, до якого звернувся зі словами: <i>«Чи можна сьогодні митися солдатам у лазні?»</i>, на що З. Кубрик відповів: <i>«Сьогодні не можна, завтра»</i>. Коли ж фельдфебель сказав йому, що завтра – високоурочистий день «Священного коронування Їх Імператорських Величностей», то З. Кубрик відповів на це лайкою (нецензурними словами) і заявив: <i>«Що мені до їхнього коронування! Мені потрібен заробіток»</i>.	Міщанин м. Жмеринка Вінницького пов., єврей З. Кубрик.	Нач. Подільського ГЖУ доручив своєму помічникові провести розслідування за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Як запобіжний захід для недопущення ухилення від слідства і суду щодо обвинуваченого Кубрика обрано особливий нагляд поліції за місцем його проживання у м. Жмеринка. Прок. Одеської СП у листі на адресу прок. Кам'янець-Подільського ОС: СП на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинила справу Кубрика. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7910. 19 арк.

1	2	3	4	5	6
90.	19.05.1905	P. S. Селянин с. Капітанка Балтського пов. Н. Корнійчук дозволяв собі неодноразово говорити своїм односельчанам, що «Государ Імператор», коли він, Корнійчук, перебував на військовій службі, навчив його лише <i>«грабувати, красти та вбивати людей»</i> і що <i>«японець набагато чесніше нашого Государя»</i>.	Селянин Н. Корнійчук с. Капітанка Липовенської вол. Балтського пов.	Звинувачений за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» перебував на волі, речових доказів немає. Перебував під особливим наглядом поліції за місцем проживання у с. Капітанка. На основі Маніфесту 17.10.1905 та Указу 21.10.1905 «Журналом розпоряджень» Кримінального департаменту Одеської СП, яке відбулося 24.10.1905 справу припинили і запобіжний захід скасували.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4070. 7 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7934. 15 арк.

1	2	3	4	5	6
91.	20.05.1905	Р. Поліцейський урядник 3-ї ділянки Ясинський до- повів, що 20 числа цього травня в с. Кліщів Вінни- цького пов., житель с. Курники, старообрядець Ф. Вакулов, у розмові з колишнім волосним стар- шиною, місцевим селянином С. Москалюком, не- доброзичливо відгукувався стосовно імператора. У місцевій крамниці Ф. Вакулов переповідав С. Мос- калюку інформацію з газети про невдачі російсько- го флоту. Селянин Степанишин, який був свідком цих реплік, вигукнув: <i>«Ось наш флот загинув, не- щасні наші війська і нещасний наш Государ»</i> . На сказану репліку Ф. Вакулов промовив: <i>«Чого він нещасний і нащо йому та Маньчжурія? Наші діти кров проливають за нього, сучий син, волоцюга, мерзотник й*б його матері»</i> .	Селянин* с. Курники Він- ницького пов., старообря- дець, росіянин Ф. Вакулов. *В окремих документах справи Ф. Вакулова нази- вають міщанином.	У представлені тов. прок. Кам'янець-Подільського ОС 2-ї Вінницької ділянки. Ф. Вакулову інкриміну- вали 3 ч. 103 ст. «Кримі- нального уложення» 1903 р. На основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. справу щодо Ва- кулова зупинили. Запо- біжний захід – особливий нагляд поліції – скасова- но.	Держархів Хмель- ницької області. Ф. 281. Спр. 7928. 16 арк.
92.	23.05.1905	Р. 23 травня в с. Кунка (в панському саду), садівник вступив у розмову з селянами, найманими робіт- никами про перебіг війни з Японією. І начебто ска- зав образливі слова стосовно «Государя Імпера- тора», що: «сучий син жаліє грошей для армії». У звинувачувальному акті Лепінг підтвердив, що казав подібні слова, однак не стосовно Государя Імператора, а щодо «лжепатріотів, які накопи- ли багато грошей, а для ведення війни, нічого не дають».	В-Р. Лепінг, іноземець, са- дівник, жителя с. Кунка Гайсинського пов., припи- саний в м. Рига, 37 р.	Нач. Подільського ГЖУ доручив провести фор- мальне дізнання за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Прок. Одеської СП у ли- сті адресу прок. Кам'я- нець-Подільського ОС: СП на основі Височайшо- го Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинила справу Лепінга. Запобіжний за- хід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмель- ницької області. Ф. 281. Спр. 7913. 14 арк.

1	2	3	4	5	6
93.	27.05.1905	Р. 27 травня 1905 р. в м. Немирові Брацлавського пов., на вулиці Ф. Гнасюк, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння і побачивши в Немирові біля ринку почесну громадянку Марію [нерозбірливо], підійшов до її повозки і розмахуючи палицею, почав кричати: <i>«Ти товста бариня, думаєш будеш свій товстий живіт довго носити?, при цьому, не звертаючись вже до неї, почав голосно говорити про те що треба бити і різати всіх панів і їх козаків»</i> . Прибавляючи: <i>«Що мені Государ; мати його й*б, що він мене у в'язницю посадить? ...якщо посадить, то буде годувати, нас*ав його мамі!»</i>	Селянин с. Велика Бушинка Брацлавського пов. Ф. Гнасюк.	Інкриміновано 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р. Прок. Одеської СП на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинив справу Гнасюка. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7929. 10 арк.; ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4092. 7 арк.
94.	29.05.1905	Р. Обвинувальний акт. 29 травня 1905 р. в с. Шарапанівці, в лавку Я. Гріндер зайшли місцеві селяни і завели розмову про волосних старшин і мирових посередників. Селяни склали про них погану характеристику – вони не добрі. Тоді С. Леонтьєв сказав: <i>«...тому не хороші, бо наш Государ шахрай і дуриє всю Росію»</i> . І додав: <i>«Нас*ав його матері»</i> .	Селянин с. Шарапанівки Ольгопільського пов. С. Леонтьєв.	Пом. нач. Подільського ГЖУ приступив до дізнання за ст. 103 «Кримінального уложення» 1903 р. Прок. Одеської СП: на основі Височайшого Маніфесту 21 жовтня 1905 р. зупинив справу Леонтьєва. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7912. 8 арк.; ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 4091. 6 арк.

1	2	3	4	5	6
95.	5.06.1905	Р. Балтський пов. справник доніс, що селянин с. Байбузівки Ф. Мориховський, 5 червня розмовляючи поблизу місцевої церкви з односельцями своїми: П. Ткачуком, Р. Ткачуком та ін. з приводу військових дій на Далекому Сході, дозволив собі сказати, що: <i>«наш цар свиня, вліз чогось за кордон і тільки народ губить»</i> . На замітку указаних осіб, що «в такому дусі не подобає про Государя Імператора відгукуватися, він повторив: <i>«бо наш Цар таки свиня»</i> ».	Селянин с. Байбузівки Балтського пов. Ф. Мориховський (національність не вказана – Авт.).	Прок. Одеської СП: на основі Височайшого маніфесту 21 жовтня 1905 р. СП зупинила справу Мориховського. Запобіжний захід – особливий нагляд поліції – скасовано.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7943. 9 арк.
96.	7.06.1905	Р. Пристав 1-ої ділянки доніс, що ввечері 7 червня в м. Балта в трактирному закладі П. Кулицького, знаходилися та закусували селяни Г. Ходзинський, Ф. Євдокимченко і С. Томін; опісля в трактир зайшов Балтський єврей Ш. Ладжинський, з газетою в руках, то названий Ходзинський зразу вимовив: <i>«Дурні телеграми і дурний Государ, що дозволяє розсилати телеграми, через них тільки і робляться бунти в царстві»</i> .	Селянин с. Пасати Балтського пов. Г. Ходзинський.	Нач. Подільського ГЖУ сповіщав про кваліфікацію справи за 3 ч. 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7940. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
97.	8.06.1905	P.S. Рядовий запасу армії А. Слободянюк, проходячи 8 червня через с. Лозову, зайшов до місцевого селянина О. Гуменюка та попросив дозволу попити води. Останній в той час розпивав горілку і був вже п'яним. Опісля Гуменюк потребував від Слободянюка представити документи, які підтверджують особистість. Коли ж Слободянюк переймаючись, що він зіпсує документи, сказав, що немає їх при собі, то Гуменюк зчинив ґвалт, став називати його шпигуном. Після цього Слободянюк пояснив йому, що він служив «Государю Імператору», при цьому його ніхто там не сварив. На це пояснення О. Гуменюк заперечив: <i>«Ти такому дурню служив, як ти сам, я теж служив, а він за це до нас прислав козаків, щоб нас били і грабували».</i>	Селянин с. Будне Балтського пов. О. Гуменюк.	Розпочато дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7930. 5 арк.

1	2	3	4	5	6
98.	Раніше 17.06.1905	Р. С. Балтський пов. справник повідомив, що «селянин с. Краснопілки Гайсинського пов А. Риженко, повертаючись із заробітків із м. Одеси у своє поселення, йдучи через с. Шляхову при зустрічі з селянином с. Грушки Є. Козаком розпочав розмову про безлади (о безпорядках – Авт.), які відбувалися останнім часом в м. Одесі, пояснюючи при цьому що <i>«бунтують і росіяни і євреї, які відстоюють свої права щодо рівності»</i>. <i>«Бунтують вони для того, щоб відібрати у поміщиків землю і щоб запровадити в Росії народне правління, – щоб в Росії не було Государя»</i>. На закінчення він додав: <i>«В Одесі, слава Богу, бунт йде добре, бо наш Государ сучий син і не за правом діє, Він повинен поділити землю на рівні частини між поміщиками і селянами»</i>. Помітний вплив революції 1905 р.	Селянин с. Краснопілки Гайсинського пов. А. Риженко.	Зроблене розпорядження про порушення дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення». На основі допитів поліцейського десяцького с. Пужайки, поліцейського урядника м. Пісчанки, на яких покликався унтер-офіцер Загороднюк від 17 червня 1905 р. та представ 3 стану Балтського пов: дані Є. Козака неможливо перевірити, оскільки він був єдиним свідком.	ЦДІАК України. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 3998. 7 арк.; Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7945. 9 арк.
99.	23.06.1905	Р. 23 червня в м. Проскурові, робітники місцевого цукрового заводу, селяни: І. Сандурський і с. Савчинець П. Собчук та І. Цимбалістий завели розмову про війну і в цій розмові, коли один із них смовив: <i>«Війна з японцем скоро закінчиться, і почнеться з австрійцем»</i>, І. Цимбалістий замітив: <i>«Австрійський цар старий, не захоче воювати»</i>, а І. Сандурський вимовив: <i>«А наш Государ, й*б його матері – посилає людей на «зарізь»</i>.	Селянин с. Великої Бубнівки Проскурівського пов., І. Сандурський.	Провести формальне дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення».	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7947. 11 арк.

1	2	3	4	5	6
100.	8.07.1905	Р. S. 8 липня цього року в с. Лопатинці селянин Г. Гундерук, посварившись з односельцем Сорокопудом, дозволив собі виголосити такі слова: « <i>Такий Государ дурак і начальство, відпускає його (Сорокопуда – Авт.) у відпустку, а він прийшов сюди і командує</i> ». Крім цього, вимовив лайку (нецензурні вислови) «на адресу Государя Імператора та начальства».	Селянин с. Лопатиці Літинського пов. Г. Гундерук.	Порушено дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення» 1903 р.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7931. 15 арк.
101.	(10.07.1905 – отримана заява) Травень 1905	Р. Надійшла заява від В. Холмицького про те, що в травні місяці цього року, учитель с. Лозової Могилівського пов. двокласного училища І. Солтик, перебуваючи в місцевій казенній винній лавці, дозволив собі в присутності сторонніх осіб висловитися: « <i>Наш Государ дурак та остання ганчірка, не вміє правити державою</i> ».	Учитель, селянин с. Лозової Могилівського пов. І. Солтик.	Порушено дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення».	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7948. 8 арк.
102.	16.07.1905.	Р. S. – релігійний контекст. Пристав 3-го стану Проскурівського пов. 1 серпня повідомив, що на полях поблизу с. Сатанівки 16 липня, місцеві селяни Г. Чиж і К. Сосницький стали говорити про віру, при цьому Сосницький, будучи католиком, критикував православних, на це Чиж, захищаючи православну віру, сказав Сосницькому що: « <i>Государ Імператор – православний</i> ». На це Сосницький відповів: « <i>Нас*ав його матері і з Государем</i> ».	Селянин с. Сатанівки Проскурівського пов. К. Сосницький, римо-католик.	Пом. нач. Подільського ГЖУ засвідчив початок дізнання за 103 ст. «Кримінального уложення». Повідомив, що справа припинена. Вказаних слів для обвинувачення виявилось недостатньо, а свідки не підтвердили провину Сосницького.	Держархів Хмельницької області. Ф. 281. Спр. 7849. 8 арк.

1	2	3	4	5	6
103.	(06.08.1905 – дата ли- ста) Січень 1905.	Р. Звинувачувальний акт. В січні цього року до шевця с. Гонорівки, зайшов Н. Корицький і завів розмову про події на Далекому Сході: <i>«Невдачі наші тому, що наш Государ – дурак»</i> .	Селянин с. Гонорівки Оль- гопільського пов. Н. Корицький.	Прок. Одеської СП на ос- нові Височайшого Мані- фесту 21 жовтня 1905 р. зупинив справу Кориць- кого. Запобіжний захід – особливий нагляд полі- ції – скасовано.	Держархів Хмель- ницької області. Ф. 281. Спр. 7933. 16 арк.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Наукове електронне видання

ФЕДЬКОВ Олександр,

*доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін,
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Анатолій,

*аспірант кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін,
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

**МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ НАСЕЛЕННЯ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ
В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ РОСІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ
(СІЧЕНЬ 1904 – СЕРПЕНЬ 1905 рр.)**

Науково-дослідне джерелознавче видання

Електронне видання

Підписано 25.06.2026. Гарнітура «Arial». Об'єм даних 1,0 Мб. Обл.-вид. арк. 4,3. Зам. № 1268.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.